

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Непэ — кIэлэцIыкIухэм якъэухъумэн и Дунэе маф

Адыгэ Республикэм щыпсэхуэу лъытэныгъэ зыфэтишIы-
хэрэр!

КIэлэцIыкIухэм якъэухъумэн и Дунэе мафэ фэиI тышгъу-
фэгъушIо!

Урысыем ираждан цIыкIухэм янахъ мэфэиI чэфыгъом
джыри зэ тыгу кыгъэкIыжы ахэм къарыкIоцIтымкIэ
пшээдэкIыжы ин зэрэтхырэр, зэфагъэ зыхэлъ, цIыфхэм
щыIэкIэшIу зыцIыраIэ обществэ гъэпсыгъэным пашэ кIэлэ-
цIыкIу ифитыныгъэхэр къэухъумэгъэхэ ыкIи ахэм
шхъэкIафэ афэишIыгъэн зэрэфаер.

Мы мэфэиI шIагъор кIэлэцIыкIухэм ягъэмфэ зыгъэпсыгъэ
зыцIырагъажырэм тэфэ. Ар зэрэхэдгъэуныфкIырэм мэхъэнэ
гъэнэфагъэ иIуэ щыт. Адыгеим ис кIэлэцIыкIухэр насытшIо-
хуэ, чэфхуэ мы мафэм кызырэкIолIэцIитхэм тицыхъэ тегъ.

Пшэж ныбжыкIэхэр насытшIоухуэ, псауныгъэ пытэ яIуэ,
гукIэгъу ахэлгъу, Iушхуэ къэтэдджынхэр, ахэм пIуныгъэ тэ-
ррэз ягъэгъотыгъэныр Адыгеим икъэралыгъо хабзэ иорган-
хэм апащхъэ ит пшэрылъ шхъаIэхэм зэу ащыцI. Тирес-
публикэ инеушрэ мафэ зыфэдэ хъуцтыр тикIэлэцIыкIухэр
ары зэлгытыгъэр. Ясабынго кышхъэгъэжыгъэу нахъыжы-
хэм щысэ атырахысэ пIугъэнхэм, ахэр щыIэкIэ-псэукIэ тэ-
ррэзым рыгъозэнхэм, гъэсэнтхыдэхэр зэрыт тхыль Iушхэм
яджэнхэм, спортым пылбынхэм, ягушхъэлэжыгъэ нахъ
бай хъуным, цIыфыгъэ шэпхъэ лъагъэхэм арыгъозэнхэм мэ-
хъанзихо зэралэр мы мэфэиI нахъ кыдгъурегъаIо.

КIэлэцIыкIухэм, зыныбжы икыгъэхэм псауныгъэ пытэ,
насыт яIэнхуэ, яошгъогу къэргъо зэпытынэу, гъэмфэ мафэ
техъанхуэ тафэлаIо!

Адыгэ Республикэм
и Лышхъэу ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхъаматэу Федор ФЕДОРКО

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ и Указ

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ программэ
хэушхъафыкIыгъэхэмкIэ и ГъэлорышIапIэ ипашэ ехылаIагъ

1. Шабалин Владимир Иван ыкIор Адыгэ Республикэм и
Лышхъэ программэ хэушхъафыкIыгъэхэмкIэ и Гъэлоры-
шIапIэ ипашэу гъэнэфэгъэнэу.

2. ЗыкIэтхэхэр мафэм шегъэжыгъэу мы Указым кIуачIэ иIэ
мэхуэ.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу
ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан

кI. Мыекъуапэ,
жъоныгъуакIэм и 30, 2011-рэ илээс
N 54

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Ипэлэсэнэгъэхшо зэрэхэлъым, илээсыбэ хъугъэу кIэлэ-
егъэджэ сэнэхъатым гъетыныгъэ фыриIуэ зэрэрылажырэм,
кытIэкIэхуэхэр ныбжыкIэхэм яегъэджэнрэ япIунрэкIэ
гъэхъагъэхэр зеришIыгъэхэм афэиI Адыгэ Республикэм и Къэ-
ралыгъо Совет — Хасэм и Щытхуэ тхыль фагъэшъошагъ
Кушъу Мирэ Хъаджэбый ыпхъум, Мыекъопэ районымкIэ
поселкэу Цветочнэм дэт МОУ-у «Гурыт еджапIэу N 13-м»
биологиимкIэ икIэлэгъэджэ.

Илээсыбэ хъугъэу футболым Адыгэ Республикэм нахъыбэ
щыпыщагъэ хъунымкIэ шIуагъэ кытэу Iоф зеришIэрэм,
кытIэкIэхуэхэр ныбжыкIэхэм яегъэджэнрэ япIунрэкIэ гъэ-
хъагъэхэр зеришIыгъэхэм афэиI Адыгэ Республикэм и Къэ-
ралыгъо Совет — Хасэм и Щытхуэ тхыль фагъэшъошагъ
Пономарев Анатолий Трофим ыкIом, ГОУ ДОД-у «Фут-
болымкIэ Адыгэ республикэ специализированнэ кIэлэцIыкIу-
ныбжыкIэ спорт еджапIэм» икIэлэгъэджэ-тренер шхъаIэ.

АР-М И КЪЭРАЛЫГЪО СОВЕТ — ХАСЭМ

Ухъазырыныгъэ дэгъу яIагъ

Регламентым зэригъэнафэ-
рэм тегъэпсыкIыгъэу, Адыгэ
Республикэм и Къэралыгъо
Совет — Хасэм и депутатхэр
зыхэлэжырэ зэхэсыгъо мазэ
къэс зэ зэхашэ. Джащ фэдэ
яцэнэрэ зэхэсыгъор кызытэ-
нэкIыгъэ мазэм иаужырэ мафэ,
жъоныгъуакIэм и 31-м, Мые-
къуапэ щыкIуагъ. Аш иIоф-
шIэн хэлэжыгъэх федеральнэ
инспектор шхъаIэу Адыгеим
щылэ Лышхъу Адам, Адыгэ
Республикэм иминистрэхэм
ащыщхэр, республикэм икъэ-
ралыгъо хабзэ гъэцэкIэкIо ор-
ганхэм, суд ыкIи правэухъумэ-
кIо органхэм, общественнэ
организациехэм ялIыкIохэр,
нэмыкI IофышIэхуэ рагъэб-
лэгъагъэхэр.

Ыпэрэ зэхэсыгъуитIур на-
хъыбэмкIэ зэхэсэн Iофыгъохэм
афэгъэхыгъагъэхэмэ, Парла-
ментым иятфэнэрэ зэIугъэ-
кIэгъу нахъ ыльэ зэрэтеуцорэм
диштэу, депутатхэр зыхэллэ-
хэрэ лъэныкIохэри нахъыбэ
хъухуэ ыублагъ. Мызэгъогу
Iофыгъо 28-рэ атегушIэнхуэ
агъэнэфэгъагъ. Ахэм ахэтыгъэх
апэрэ ыкIи ятIонэрэ еджэгъу-
хэм ателыгъэгъэ законопроект-
хэр, республикэм исоциальнэ-
экономикэ щылаIэ илээныкIо

зэфэшхъафхэм япхыгъэ Iофы-
гъохэр.

Парламентым и Тхъаматэу
Федор Федорко кыыхыгъэ
предложением дырагъашти,
ткъош Абхъаз Республикэм и
Президентэу Сергей Багапш
идунай зэрихъожыгъэр гухэкI
ащыхъоу зы такыкIэ шы-
гъуагъэх.

Депутатэу Виктор Пуклич
кыыхыгъэ предложением де-
путатхэм дырагъашти, рес-
публикэм ичылагъохуэ псыр
кызыкIуагъэхэм къафыхы-
гъэ кыиныгъохэм яхыылэгъэ
къэбарыр зэдэлущтхэм ахагъэ-
уцуагъ. А Iофым фэгъэхыгъэу
къэгущылаIагъ, непэ ехъулIэу

зэшIуахыгъэхэр кыIотагъ
УФ-м и МЧС и ГъэлорышIа-
пIэу Адыгэ Республикэм щы-
Iэм ипашэу ГъунэжыкIо Му-
рат.

Ащ кыкIэлъыкIоу ашIыгъэ
унашъомкIэ Андырхъое Анже-
лэ Кошхъэблэ районым исуд
участкэу номерэу 1-м изэгъэ-
шIужь судьяу агъэнэфагъ.

ЗытегушIэщтхэм ахэты-
гъэх апэрэ ыкIи ятIонэрэ еджэ-
гъухэм ателытагъэхуэ Ады-
гэ Республикэм и законопроект
пшIыкIуIу. Ахэм зы Консти-
туционнэ законопроект ахэ-
тыгъ. Адрэ Iофыгъохэр рес-
публикэм ищылаIэ инэмыкI
лъэныкIохэм афэгъэхыгъа-
гъэх. КызырэтщыхъугъэмкIэ,
комитетхэм законопроектхэри,
нэмыкI Iофыгъохэри дэгъоу зэ-
рашызэхъафыгъагъэхэр арын
фае атемыгушIэхуэ ыкIи про-
ектым зэригъэнафэрэм тетэу
зэкIэри зыкIаштагъэхэр, зэхэ-
сыгъом иIофшIэн псынIэу
зыкIаухыгъэр. ЯтIонэрэу кы-
фэгъэгъэжыныр зымыщыкIэ-
гъэ законопроектхэр еджэгъу-
тIумкIи аштагъэх, нахъ псын-
кIэу ахэм кIуачIэ ялэ хъущт.

Законопроектхэм агъэнэфэ-
рэ лъэныкIохэм гъэзетеджэхэр
ыужкIэ нэIуасэ афэтшIыщтых.

СЭХЪУТЭ Нурбий.
Сурэтхэр Iэшынэ Аслъан
тырихыгъэх.

УРЫСЫБЗЭМКIЭ яшIэныгъэхэр аушэтыгъэх

ЖъоныгъуакIэм и 30-м, зэрэ Урысые фэдэу,
урысыбзэмкIэ ЕГЭ-р Адыгеим щатыгъ.

Къэралыгъо аттестационнэ къулыкъум
кызырэтщытаIуагъэмкIэ, зэтыгъоу атырэ экза-
менхэр зыщызэхашэщт чIыпIэ 28-рэ респу-
бликэм шагъэнэфагъ. Ушэтынхэр зэрэкIоштхэм
алгыплэщт общественнэ организаехэм
ялIыкIохэм яIофшIэн рагъэжыгъ.

ЫпшгэкIэ зигугъу къэпшIыгъэ къулыкъум
иметодистэу Сергей Горних кызыриIуагъэмкIэ,
урысыбзэмкIэ экзаменым нэбгырэ 3361-рэ
хэлэжыагъ. Джырэ уахэтэм IофшIэнхэр ауп-
лэкIух, кIэуххэр къэкIошт тхъамафэм къэнэ-
фэщтых.

ИЭШЫНЭ Сусан.

Псыр кызыкIэогъэ чIыпIэхэм арысхэм кыыдалъытэн фаехэр

Зэпахырэ узхэм псыр кызыкIэогъэ чIыпIэхэм закышчамыштэнэм ыкIи а чIыпIэхэм ащыпсэхуэрэм зэпахырэ узхэр кыамыгъэутэлIэгъэным атегъэпсыхьагъэу Роспотребнадзорым Адыгэ РеспубликэмкIэ и ГъэlorышIаплIэрэ Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэр шъугу къагъэкIыжы: микробхэр зыхэлъ псымкIэ е гъомылапхъэхэмкIэ ары нахьыбэрэмкIэ ащ фэдэ узхэр зэрэзэпахьхэр.

Гигиенэ шэпхъэ кызырэкIохэм шъуарыгуазэм, ащ фэдэ узхэм шъуашыушъумагъэ зэрэхъуштыр зыщышъумыгъэгъуш. Шъуадэмышъу мыщ фэдэ хабзэхэм шъуарыгуаз:

— шъумышIэрэ псыкIычъыпIэхэм къащаугъоигъэ псы цIынэм шъуемышъу;

— псыжъуагъэ нэмыкI шъуемышъу;

— шъуIэ шIой нэшъумыгъэс;

— шъушхъным ыпкIэ ыкIи псыунэм шъукызыкIыжырэ нэуж сыдигъуи сабынкIэ шъуIэхэр шъутхьакIызэ шъушIы;

— гъомылапхъэхэм бадзэхэр атешъумыгъэтIысхъ, зи темыуIубагъэу шхынхэр къэшъумыгъанэх;

— банкэхэу, цэфхэу кызытешъухыгъэхэм арылхэр зэшхэгъукIэ шъушхы;

— зыльагъэ кэпшыгъэ цэфхэм арылхэр шхынхэр шъумышхы;

— банкэу е цэфэу кызытешъухыгъэм илъым шъугу емыIурэ мэ кыпихы зыхъукIэ е кIодыгъэу ащ шъуезегуафэ-кIэ, шъумышхымэ нахьышIу;

— псынкIэу кIодырэ гъомылапхъэхэр гъуучыIалгъэм шышъуIыгъых, ахэмкIэ пIалъэу шъуIэхэр кыдэшъулыгътэх;

— псынэпсым шъуешъо

зыхъуштыр ар зышъуукъэбзырэ, дезинфекции зашIырэ, ащкIэ Роспотребнадзорым иорганхэм Изын кызышъуатырэ нэуж ары;

— шъуимыналосэ псыубытыпIэхэм зашъушъумыгъэпскIыкIи зашъушъумытхьакI;

— чIыгу цIынэм шъутетэу Iоф шъушIэ зыхъукIэ, псы зыпхырымыкIырэ лъэкъопылтхъэ шъушыгъын фае;

— шъукызырэсымэджагъэм лъыпытэу (шъуIэпкъ-лъэпкъхэр, шъушхъэ къэузыгъэхэм, температурэр кыдэкIоягъэм, шъушхъэу шъуфэмымэ, ныбачъэ шъухъугъэм, шъуныбэ къэузыгъэм, шъугу кызылэхъэм, шъожымэ) врачым зыфэжъугъаз игъомедицинэ IэпыIэгъу кышъуитыным пае.

Шъор-шъорэу шъуэзымIэ-зэжI!

ЕджанIэм мыгъэ сычIэхъащт Гъэзетым сэри джы седжэщт

Зэпахырэ узхэр кыемыжъэнхэм тегъэпсыхьагъэу

Зэпахырэ узхэм Адыгэ Республикэм ипсэупIэхэу псыр зыкIэуагъэхэм закышчамыштэнэм тегъэпсыхьагъэу Iоф-тхьабзэхэр зехъэгъэнхэм фэшI Роспотребнадзорым Адыгэ РеспубликэмкIэ и ГъэlorышIаплIэрэ псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ Федеральнэ къралыгъо учреждениеу «Гигиенэ-нэпэ эпидемиологиенрэкIэ Адыгэ Республикэм и Гупч» зыфиIорэмрэ яспециализированнэ формированиехэм мы мафэхэм нахъ гъэлъэшыгъэу Iоф ашIэ, чэди мафи ямыIэу ахэм дежурствэ ахы.

Зэпахырэ узхэм псыр кызыкIэогъэ чIыпIэхэм закышчамыштэнэм тегъэпсыхьагъэу Iофтхьабзэхэр 2011-рэ илъэсым жъоныгуаIэм и 30-м ехъулIэу специалист 56-мэ зэрахъэщтыгъэх, ахэм унэгъо 1924-рэ къаIухъэгъэхэ, щагъухэм адэт псыуни 119-рэ, псынишрэ дезинфекции ашIыгъэхэ. Псыр зыкIэогъэ псэупIэхэм адэхсхэм зашъохэрэ псыр алэIагъахъэщтыгъ, палъэ горэкIэ зыщыпсэунхэу зыдэгъэкъошъыгъэгъэхэ чIыпIэхэм азытет гъунэ лъафыштыгъ,

псэупIэхэм псыр зэралэIахъэрэм, цIыфхэм медицинэ фэлэ-фашIэхэр зэрафагъэцакIэхэрэм алъыплъэщтыгъэх, зэпахырэ узхэр кызызуталIэхэрэ учет ашIыштыгъэх. За-шъохэрэ псым идэгъугъэ ауплъэкIузэ, санитар-химие лъэныкыохэр кыдалыгътэзэ, проби 124-у хахыгъэм щыщэу 45-р гигиенэ шапхъэхэм адимыштэу, микробиологии лъэныкыохэр кыдалыгътэзэ, проби 124-у хахыгъэм щыщэу 58-р гигиенэ шапхъэхэм адимыштэу агъэунэфыгъ. Ау зэпахырэ кIэтIый уз щынагъохэр, гепатитэу А-р нэмыкI зэпахырэ уз щынагъохэр къащя-утэллагъэхэу псыр кызыкIэогъэ чIыпIэхэм ащагъэунэфыгъэп. ФГУЗ-у «Гигиенэ-нэпэ эпидемиологиенрэкIэ Адыгэ Республикэм и Гупч» зыфиIорэм гъомылапхъэхэм азытет лабораториехэм ащеуплъэкIу. Гигиенэ шапхъэхэм адимыштэхэу джырэкIэ кыыхыгъэщыгъэп.

Роспотребнадзорым Адыгэ РеспубликэмкIэ и ГъэlorышIаплIэ ипресс-къулыкъу

Ткъош лъаплIэхэр!

Дунэе Адыгэ Хасэм лъэшэу ыгу къеуагъ якъош лъэпкъэу Адыгэ Республикэм щыпсэурэм чIыопс тхьамыкIагъо кызырехъуллагъэр. Шъуирегион псынкIэу псыр щызэкIэкIожьыным ыкIи зэкIэри зыпкъ рагъэуцожьыным ташэгугъы. Тэ тышъуигъус! ИщыкIэгъэ IэпыIэгъур шъодгъэгъотынэу ыкIи чIыопс тхьамыкIагъом кызыдыхыгъэхэм ядэгъэзыжынкIэ тыкыжъуделэнэу тыхъазыр.

Дунэе Адыгэ Хасэм ипрезидентэу Къ.М. IЭЖБАХЪУ

ПРОКУРАТУРЭМ ИУПЛЪЭКIУНХЭР

ХъоршэрыгъэкIэ кызылэкигъэхъагъ

Мыекъопэ районым ипрокуратурэ иуплъэкIунхэм кызырэгъэлъэгъуагъэм тетэу, УФ-м следствиехэмкIэ и Комитет следствиехэмкIэ и ГъэlorышIаплIэу АР-м щыIэм Побединскэ къоджэ псэупIэм ипащэ пае уголовнэ Iоф кызызIуихыгъ. Ащ Тульскэ поселкэ коим ипащэ унэшъо нэпцIэу ышIыгъэр кызыфигъэфедэзэ, мы псэупIэм ичIыгу Iахъэу унэ зытырашIыхъанэу агъэнэфэгъагъэр кызылэкигъэхъагъ. Пэшлорыгъэшъэу кызырэлъытагъэмкIэ, муниципальнэ образованием зэрар сомэ мин 200 ышIыгъ.

Мы Iофым изэхэфын районым ипрокурор лъэплъэ.

Сэкъатныгъэ зиIэхэм яфитыныгъэхэр аукъох

Мыекъопэ районым ипрокуратурэ сэкъатныгъэ зиIэхэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэм фэгъэхъыгъэ законыр гъэцэкIагъэ зэрэхъурэри ыуплъэкIугъ. ЧIыплэ зыгъэlorышIэжыплIэ органхэм, гъэсэнныгъэм, медицинэм япхыгъэ учреждениехэм, нэмыкI организациехэм сэкъатныгъэ зиIэхэм яфитыныгъэхэр аукъохэу

ащ кыыхыгъэщыгъ. ГушIэм пае, зыныбжэ имыкъугъэхэр зыщырагъэджэрэ учреждение 29-мэ пандусхэр яIэхэп. Ащ фэдэ щыкIагъэхэр аптекахэми, фельдшер-акушер пунктхэми къащыхагъэщыгъэх. Джащ фэдэу администрации чIэхьагъухэм сэкъатныгъэ зиIэхэм яавтомобильхэр зыдагъэуцущтхэ чIыпIэхэр ащагъэнэфэгъэхэп, автомашинэ гъэуцупIэу яIэхэми ищыкIэгъэ тамыгъэхэр ащагъэуцугъэхэп.

Къыхагъэщыгъэ хэукъоныгъэхэр кызыщагъэлъэгъогъэ тхыль 45-у Мыекъопэ район судым фагъэхъыгъэм къадыригъэштагъ. Ахэр гъэцэкIагъэ зэрэхъухэрэм прокуратурэр лъэплъэ.

АДМИНИСТРАТИВНЭ ПШЪЭДЭКIЫЖЫ РАГЪЭХЪЫШТ

УФ-м исуд приставхэм якъулыкъу АР-мкIэ и ГъэlorышIаплIэ ипащэу Дмитрий Ткаченкэм блэкIыгъэ тхьамафэм цIыфхэр ригъэблэгъагъэх. Бзылфыгъэу ащ къэкIоллагъэхэм ащыщ горэм суд пристабыр зэрэекIуагъэм зэрэдыримыгъаштэрэр къыIуагъ. Бзылфыгъэм ишъхъэгъусэ алиментхэр кызыримиытхэрэм фэшI, ащ имылыу кы-лаханэу судым рихъухъагъ. Суд пристауэу Iофым фагъэзагъэм ар ыгъэцэкIагъ. Хъульфыгъэм ипсэупIэ ит унэгъо псэуалъэу чIыфэу тельым те-

фэрэр къыраштыгъ. Джы бзылфыгъэм псэуалъэхэр ежэ иунаеу еIо, ау ар къэзыушы-хъатырэ тхыль кыгъэлъэгъо-шъугъэп. Алиментхэр кызымытырэ хъульфыгъэу зэлукIэгъум къэкIоллагъэми мылкъур зиер тэрэзуу къылошъугъэп.

ПстэумкIи ащ сомэ мин 72-рэ чIыфэу тель. IофшIаплIэ зэримылэр ары ушъхъагъоу кышIырэр, ау цIыфхэм IофшIаплIэ чIыпIэхэр ягъэгъотыгъэнхэмкIэ Гупчэм иучет афы-хэуцуагъэп. Джащ фэдэу алиментэу ытырэр зыфэдишыр кызыцигъэлъэгъорэ тхыль

кыыхъынэу мызэу, мытIоу зыраIоми, ыгъэцэкIагъэп.

Адыгеим ипристав шъхьалэ судым рихъухъагъэр приста-вым тэрэзуу зэригъэцэкIагъэр, законыр зэримыукъуагъэр бзылфыгъэм гуригъэIуагъ. Ащ имызакъоу, хъульфыгъэм алиментэу исабий фигъэхъырэр зыфэдишыр кызыримиыгъэлъэгъуагъэм фэшI, административнэ пшъэдэкIыжэ зэрэрагъэхъыштымкIэ протокол джа чIыплэ дэдэм физэхъагъэуцагъ. Ар мировой судьям фагъэхъышты.

МэкъэгъэIу

Адыгэ Республикэм и Законэу 2011-рэ илъэсым гъэтхапэм и 10-м аштагъэу N 422-р зытетэу «Къэралыгъо е муниципальнэ мылкъум хэхъэрэ чIыгу Iахъхэр ыпкIэ хэмылъэу унаеу заратырэ лъэхъанхэм яхьыллагъ» зыфиIорэр гъэцэкIэгъэным тегъэпсыхьагъэу, Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2011-рэ илъэсым гъэтхапэм и 22-м ышIыгъэ унашъоу N 43-р зытетэу «Адыгэ Республикэм икъралыгъо мылкъу хэхъэрэ чIыгу Iахъхэр ыкIи чIыгу Iахъхэу зигъунапкъэхэр Адыгэ Республикэм икълэ шъхьалэ — Мыекъуапэ щызэхэмыушъхьафыкIыгъэхэр ыпкIэ хэмылъэу унаеу зэраратырэ шIыкIэм ехьыллагъ» зыфиIорэм ия 6-рэ пункт диштэу Адыгэ Республикэм мылкъу зэфыштыгъэкIэхэмкIэ и Комитет цIыфмэ макъэ арегъэIу унэ псэолъэшIыным тегъэпсыхьагъэу чIыгу Iахъхэу зигъунапкъэ Адыгэ Республикэм икълэ шъхьалэ — Мыекъуапэ щызэхэмыушъхьафыкIыгъэр мыщ фэдэ чIыпIэм зэрэщыIэмкIэ:

1. къ. Мыекъуапэ, ур. я 2-рэ Советскэр, 50, кв.м. 615-рэ зэрымылър.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм лъэшэу гухэкI щыхъугъ апэрэ зэлугъэкIэгъумкIэ Адыгэ Республикэм и Апшъэрэ Совет идепутатэу Юрчишин Александр Борис ыкъом идунай зэрихъожьыгъэр ыкIи ащ иунагъо исхэмрэ илахьылхэмрэ афэтхъаусыхэ.

МЭКЪУОГЪУМ И 1-р — КІЭЛЭЦЫКІУХЭМ ЯКЪЭУХЪУМЭН И ДУНЭЕ МАФ

Нахьышлур зэкІэ ахэм апай

Сыд фэдэрэ лъэхъани, сыд фэдэ къралыгъуи анахь мэхъанэ зэраторэ Іофыгъохэм ащыц кІэлэцЫкІухэм япхыгъэхэр: ахэм япсауныгъэ кърэуагъэхъань, гъэсэныгъэ-пІуныгъэ тэрэз ягъэгъотыгъэныр, ны-тыхэр зымІау кърэнгъэ сабыйхэм шыІэныгъэм чЫпІэ шаубытынымкІэ ІэпыІэгъу афэхъугъэныр. Шышкъэ, мы Іофыгъохэр зэкІэ шыкІэгъэнчъэу непэ къралыгъом шагъэцакІэхъу пІон плъэкІышцтэп, Іоф зыдэшІэгъэн фэе лъэныкыоу шыІэр джыри бэ. Арэу шытми, кІэлэцЫкІухэм ядунай нахь нэфынэным, якІэлэцЫкІугъо нахь насыпышІоным апае лъэбэкъушлурхэм ягугъу кърэпшыІын плъэкІышт мы мэфэкІ мафэм ехуІлэу. Аужырэ ильэсхэм а лъэныкыомкІэ зышІауагъэ кърэуагъэхэм, зэхъокІыныгъэшлурхэм якъэкІуаплэ хъугъэхэм ащыщы лъэпкь проектхэу В. Путинын кІэщакІо зыфэхъугъэхэр, хэушъафыкІыгъэ федеральнэ ыкІи республикэ программэ зэфэхъафхэр.

Сабыйхэр зыплурэ унагъоу республикэм исхэм къралыгъор социальнэу ІэпыІэгъу афэхъу. А ІэпыІэгъухэм ащыщ, мыбэми, кІэлэцЫкІум пае мазэ кърэс уна-

гъом ахышъу кыфатІупшырэр, ар кызыхъурэм зэтыгъоу аратырэ ахышэр, гъот макІэ зылэ унагъохэм арыс кІэлэцЫкІухэм социальнэ ІэпыІэгъу афэхъугъэным пае бюджетым мылкъу гъэнфагъэ ильэс кърэс кызырэршыдалыгъэрэр. Сабыибэ зыплурэ унагъохэм, нэбгыришым ехъу зэрысхэм, фэгъэкІотэныгъэхэр яІэх: коммунальнэ фэІо-фашІэхэм арасэ ипроцент 30 ахэм кыфырагъэгъэзэжы; кІэлэцЫкІухэм аныбж ильэси 6-м нэсыфэхэ ахэм апае врачхэм кыратхыкІырэ Іэзэгъу уцхэр ыпкІэ хэмылэу араты. Джащ фэдэу гурыт ыкІи профессиональнэ еджаплэхэм ачІэс кІэлэцЫкІухэр общественнэ транспортэу кълээм е районым къащекІокІыхэрэм ыпкІэ амытэу итІысхъанхэ фитых. Мы Іофыгъоу кърэпчыгъэхэм ащ фэдиз мэхъанэ ямыІау зылгытэгъэхэм уарихышІэн, ау ахэм сомэ миллионипшІ пчъагъэ ильэс кърэс зэрапІухъэрэм тегупшысэн фае.

Адыгэ Республикэм шыпсэурэ кІэлэцЫкІухэм ящыІакІэ нахьышлурхэм тегъэпсыхыгъэ программэу «Адыгеим икІэлэцЫкІухэр» зыфІорэм ильэс зэкІэлэцЫкІухэм Іоф дашІагъ. Ащ

хэхъэх республикэ программеш: «КІэлэцЫкІумрэ унагъомрэ», «Сэнаушыгъэ зыхэлэ кІэлэцЫкІухэр» ыкІи «ЛІэуж псау» зыфІохэрэр. Программэ пэпчъ ыцІэ кърэгъэнафэ мылкъоу ахэм апае кыатІупшыгъэр зыпІауагъэхъагъэр, Іоф зыдашІагъэр. Мы программэхэм яшІауагъэкІэ, медицинэ учреждениеу анахь цыкІухэм (кърэхъугъахэм) кыащегъэжыагъэу зыныбж ильэс 17-м нэс кыыхуытэу япсауныгъэ кърэуагъэхъаным фэгъэзагъэхэм яматериальнэ-техническэ базэ изытет нахьышлурхъугъэ.

Анахь анаІэ зытырагъэтырэ лъэныкыохэм ащыщ бзылфыгъэ лъэрымыхъэхэм ыкІи сабыйхэм япсауныгъэ кърэуагъэхъаным. АщкІэ республикэм макІэп кыдэхъугъэр. Лъэпкь проектэу «Псауныгъэ» зыфІорэм нымрэ сабыимрэ япсауныгъэ кърэуагъэхъаным епхыгъэ программэм чЫпІэшлурхэу. Ахэм ягъэцкІэн кызырэдильгъэу, аужырэ ильэс зэкІэлэцЫкІухэм кІэлэцЫкІу поликлиникэхэм, сабыйхэр кызышъагъэхъурэ сымэджэщхэм, отделениехэм медицинэ оборудованиеу дэгъу, ІэзпІэ-диагностическэ апаратурэу лъэхъаным диштэрэр ачІэты хъугъэ, специалистэу ахэм Іоф арызышІэштхэри агъэхъабырэгъэх тІэкІу-тІэкІоу. Мы Іофхъабзэхэр зэкІэ зыфэгъэхъыгъэхэр сабый псаухэр нахьыбэ хъунхэр, бзылфыгъэу ахэр кызыфэхъунэу шытхэм ящыкІэгъэ медицинэ ІэпыІэгъу агъотыным иамалхэр нахьыбэ шыгъэхъэр ары.

Тызыхэт ильэсым имзельфэгъу мазэ и 1-м ехуІлэу тиреспубликэ сабый 1334-рэ кыихъухъагъ. Ахэм зэкІэми псауныгъэ пытэ яІэнэу, шыІэ-кІэшлурхэм, мамырныгъэ зэрылэ республикэм кышытэджынхэу, насыпышІоу хъунхэу тафэІаІо. Непэ бэрэ игугъу тэшІы сабыеу кърэхъурэм ипчъагъэ аужырэ ильэс зытІум зэрэхъауагъэм.

Ар, щэч хэмылэу, гушІогъошху. Арэу-штэу хъуным, ащ фэдэ пчъагъэхэм такыфэ-кІоным лъапсэу иІэхэм ащыц цыфхэм язэхэшІыкІ зыкызыр-Іэтырэм имызакъоу, сабыйхэр зыплурэ унагъохэм къралыгъор кІэгъэкъон афэхъуным ильэбэкъухэри ышІыхъу зэриублагъэр. Гъэнэфагъэ «родовой сертификатми», унэгъо ныбжыкІэхэр зыщыпсэуштхэ унэхэр зэрагъэгъотынымкІэ ІэпыІэгъу къралыгъор зэрафэхъурэми, «ны мылкъуми» шІауагъэ кызырэхъырэр.

Гъот макІэ зылэ унагъохэм ащ-пІурэ кІэлэцЫкІухэм аныбж ильэсышым нэсыфэ, джащ фэдэу ахэм афэдэ унагъом ис бзылфыгъэ лъэрымыхъэм япсауныгъэ кърэуагъэхъаным апае ахэм нахь ящыкІэгъэ гъомылапхъэхэр ягъэгъотыгъэными къралыгъом ыналэ тырегъэты, ащ пае миллион пчъагъэ бюджетым кыыхагъэкІы. А лъэныкыомкІэ Іофхэр икыу фэдизэу зэпымыфэхъуи кыыхэкІыгъэ, ау а шыкІагъэри дэгъэзыжыгъэным охътабэ рагъэхъыгъэп.

КІэлэцЫкІухэм апае мы лъэхъаным Іофыгъоу зышІауахъэрэм, программэу къралыгъом ыштагъэхэм, зыдэлажъэхэрэм зэкІэми непэ ягугъу кърэпшыІын, шыкІагъэу ахэм яІэм игъэкІотыгъэу татэгущыІэн тІэкІынэп. Ау тапэ иль гъэмфэ зыгъэпсэ-фэгъо мазэхэм ялъэхъан кІэлэцЫкІухэм япсауныгъэ гъэпытэгъэным, шІауагъэ кытэу а уахътер кызыфэгъэфедэгъэным республикэм ихэбзэ органхэм мэхъанэшхо зэрэратырэри кыыхгъэщыгъэн фае. Кърэуагъэмэ хъушт республикэм шыпсэурэ кІэлэцЫкІухэм зышыцагъэпсэ-

фын, япсауныгъэ зыщагъэпытэн альэкІышт учреждение 103-рэ мы ильэсым изыгъэпсэфэгъо кампание зэрэхэлэжъэштыр. ЗэкІэмкІи Адыгеим икІэлэцЫкІу мин 22-м ехъумэ ильэсым кыкІоцІ чЫпІэ зэфэхъафхэм защагъэпсэфын, япсауныгъэ ащагъэпытэн амал арагъэгъотышт. Ахэм афэдэ Іофхъабзэхэм 2011-рз ильэсым сомэ миллион 163-рэ апІауагъэхъашт.

Къралыгъом сыдигъуи уасэ зэрэфашІырэр ащ кыихъухъэрэ кІэлэцЫкІухэмрэ нэжэ-Іужъэу зыкІуагъэ, зыакыыл ихэгъэгу фэгъэгъэлэжъагъэхэмрэ фыщыты-кІэу афырыІэр, шыІэкІэ амалэу шагъотырэр ары. Ны пэпчэ иса-бый шІоу фІорэр, кыдэхъумэ шІоигъоу зыкІэхъопсырэр иль-фэгъэ рилъэгъуІлэнэу, кІэлэцЫкІу насыпышІоу республикэм исыр нахьыбэ хъунэу тэІаІо.

Мамыр тыгъэр тисабыйхэм рэнэу кыаферэпс, ягушІо макъэ тыщэрэмыкІ.

ЖАКІЭМЫКЪО
Аминэ.

Сурэтхэр Іэшынэ Аслъан тырихыгъэх.

ДУНЭЕ КЪЭБАРХЭР

Японием и Премьер-министрэ текІыжъышта?

«Nikkei» зыцІэ организациеи упчІэжыгъу ышІыгъэ японцэхэм япроцент 70-мэ хэгъэгум и Премьер-министрэу Наото Канна иІэнатІэ кыгъэгъылытын фаеу алыгъэ. Енэгугъо мы тхъамафэм кыкІоцІ Японием и Премьер-министрэ цыхъэ зэрэфамышІырэмкІэ унашъо шыІэ хъунокІэ. Социал-демократхэм анэмыкІырэ фракциеи зэкІэмэ зэдырагъаштэзэ Наото Канна итешын амакъэ фатынэу ары кызырэлорэр. Хэгъэгум ианых оппозицие инэу алыгъэрэ Либеральнэ-демократическэ партием ащ фэдэ шІоигъоныгъэ иІ.

США-м и МыкІоу Урысыем кыагъаІорэр Майкл Макфол

Америкэм и Президентэу Барак Обама Урысыем кърэуагъэ МыкІом кандидатурэ ыгъэнэфэгъах. Щынэ-

гъончъэнымкІэ США-м и Совет хэтэу, Урысыемрэ Евразиенрэ яІофыгъохэмкІэ пэщэ шъаІауэ, Президентым иІэпыІэгъоу Майкл Макфол ары ащ кыыхихыгъэр. Гъэзетэу «Нью-Йорк таймс» зыфІорэм ар кыыхуытыгъ.

Урысые-америкэ зэфыщытыкІэхэм бэмышІау лъэмыджыкІэ кыатэзылхъэгъэ политикэу Макфол зэрэщытыр кыдалыгъэгъэ, Кремлым чІэсхэм а кандидатурэм зэрэдырагъаштэрэр кыаІауагъ. «Макфол тэ дэгъоу тыфыщыт», — кыыхигъэщыгъэ зыцІэ зыушъэфэгъэ кыулыкъушІэм.

«Еж кыпэблэгъэ политикхэм ащ фэдэ цыф Обама кызахихкІэ кыкІырэр Америкэмрэ Урысыемрэ язэфыщытыкІэхэр гъэпытэгъэнхэр ІэкІыб къралыгъо ІофхэмкІэ анахь шъаІау зэрэщытыр ары», — кыщэІо гъэзетым. «Нью-Йорк таймс» джыри кыыхегъэщы ильэс 30-м кыкІоцІ хабзэу шыаІагъэр Барак Обама зэрэщыгъэзыгъэр. ЫпкІэ Москва шыІэгъэ лыкІуиймэ ащышъу зы нэбгырэ закъу мыдипломатыгъэр. 2008-рэ ильэсым ибэдзэогъу мазэ кыщегъэжыагъэу а ІэнатІэм Іутыр Джон Байерли ары. Макфол ащ ычІыпІэ ихъан зылэкІыштыр бжыхъэр ары ныІэп, сыда пІомэ сенатым ащ шытегушы-Іэштых, уахъгъу текІодэщтыр мэзицым кышыцкІэштэп.

Ильэс 47-рэ зыныбжэ Макфол Стэнфордскэ университетыр кыуыгъэ ыкІи Урысыем иІофхэмкІэ специалстэу Іоф ышІэштыгъэ, ау зыкІи политическэ ІэнатІэ иІагъэп. Барак Обама зыхадзым ыуж ныІэп ар Президентым кыпэблэгъэ цыфхэм ахэты зыхъугъэр. «ПерезагрузкІэ» зэджэгъэхэ зэфыщытыкІэхэм авторэу яІэр Макфол ары. Джордж Буш нахьыкІэм икІэсагъ Урысыем шъаІэ-ихыгъэу пэуцужыгъэгъэ шыгъэныр. Ащ фэдэ екІолІакІэм Америкэр кыкІэрыкІынышъ, шъэбагъэ зыхэлэ политикэу яшІоигъоныгъэхэр пхырызыгъэкІыштым техъажыгъэныр МыкІо хъуштым кыыхихыгъэу шыт.

«Интерфаксы» кытыгъ.

Иран кыегъэбырсырых

Бахрейн шыІэ оппозиционнэ шитскэ партиешхом ипашъу шейхэу Али Салман хэгъэгум иІэшъхэтет зэрэпэмыуцужырэр, ары пакІошъ, зэрэдыригъаштэрэр бэмышІау кыІауагъэ ыкІи Иран ишІоигъоныгъэхэм атетэу зекІо фэдэу зэрэтегушыІэхэрэр зэрэмышыпкър кыыхигъэщыгъ, — кыІауагъэ Реутерсыт.

«Тэ Ілорэр конституционнэ монар-

хиер тІлэнэу ары, республикэр арэп тызыкІэдурэр. ТІэкІу-тІэкІоу демократическэ системэм тытехъажыныр нахь кърэштэ, арышъ, Іэшъхэтет унагъом тыпэуцужырэр», — кыІауагъэ Салман агентствэм иІыкІо.

«Тэ лъэпкь шІоигъоныгъэхэр тІлэх, ахэр Иран икъралыгъо гъэпсыкІэ зыкІи епхыгъэхэп. Типолитическэ движение акылыгъэ хэлэ, ащ тэ лъэшэу тырыпаг ыкІи Иран е нэмыкІ хэгъэгухэм тагъэсэжынынэу шытэп», — кыІауагъэ шейхэу Али Салман.

2011-рз ильэсыр кызыхъагъэм кыщегъэжыагъэу шиитхэр суннитскэ правительствэм ымыгъэразэхэу, шъафитныгъэм, зэфэдэныгъэм, хэдзынхэр шыІэнхэм акІэдэухэзэ митингхэр зэхэщыгъэх. Ащ ыпкь кыкІэу, оппозицием хэхъэрэ нэбгырэ шъэ пчъагъэ, пашэхэр, врачхэр, медсестрахэр ыкІи медучреждениехэм яІофшІэхэр агъэтІысыгъэх.

Бахрейн ипашэхэм ливанскэ движениеу «Хезболлах» зыфІорэр ары хэгъэгум кышыхъурэ бырсырхэм апае агъэмысэрэр. «Хезболлахым» ишІоигъоныгъэхэр пхыригъэкІынхэм пае мылкъукІэ кыдэІэрэр Иран ары. Ащ зэфэхъысыжэ гъэнэфагъэхэр уегъэшІых.

«Газета.Ру» зыфІорэ сайтым кытыхыгъ.

Адыгэ Республикэм экономикэ хэъоныгъэхэмклэ ыкли сатыум-клэ и Министерствэ клэщакло фэхъуи, бизнес цыклумрэ гу-рытымрэ хэъоныгъэ ягъэ-шыгъэным тельытэгъэ программэм диштэу, республикэ бизнес-инкубаторым ишлын 2010-рэ илъэсым аухыгъ. Ащ игъэпсын республикэ ыкли федеральнэ бюджетым къахэклыгъэу сомэ миллион 53-рэ фэдиз пэлуагъэхьагъ.

Бизнес-инкубаторым илофшлэн ригъэжьагъ ыкли ащ пшъэрылъэу илэхэр зыфэдэхэм тащигъэгъозагъ мы учреждением идиректорэу Бибэ Юрэ.

*Шэрдэжэс медэжлэсым кээралыгбо
Гэшхээтэтхэм зызэрэфагьээз-
гьэгьэ Дэжэпсалъэм шыщ.*

КЪЫХЭТЫУТЫГЪЭМ КЪЫФЭТЭГЪЭЗЭЖЫ

Цыфхэр къыкӀэупчӀэх, джэуапхэр къэгужъох

Къуаджэу Хьалъэкъуае щы-
псэурэ ЛӀыхэсэ Аскэр итхыгъэу
«ШыпкӀэр тӀэжугъаӀо е «Зы-
дхъугъэр амышӀэу кӀодыгъэхэм»
яунагъохэр сыдзэуштэу шыла-
гъэха?» зыфилорэр гъэтхӀапэм и
1-м гъэзетэу «Адыгэ макъэм»
къыхъагъагъ. Ар къызытегушӀы-
щтыгъэр Хэгъэгу зеошхоу Гитлер
къытишӀылӀэгъагъэм адрэ совет-
скэ цыф лӀэпкӀхэм афӀдзэу ады-
гъэхэри пхъашӀэу пӀым зэрӀыщӀэ-
ушужыгъагъэхэр, анахь лӀыгъэ
зыхӀэлъэу зэуагъэхэм зэрашӀы-
хэр, лӀыхъужь пчъагъэу къа-
хӀкыгъэмкӀэ апӀэрэ чыпӀыщыр
зыубытыгъэ лӀэпкӀхэм зэрахъу-
цагъэхэр, нэмыкӀхэри ары.

Авторым къытхыгъэм къы-
щиӀоштыгъэ Иофыгъоу зигугъу
къышӀыгъэм цыфхэм къыра-
ӀуапӀэрэр ышӀэм зэригопӀаштыр,
яеплӀыкӀэхэр зэфӀамыдэхэми,
яшӀошхэм шӀлогъэшӀэгъонэу
къызэрӀажӀаштыр.

Письмэр къызыхэтыутыгъэр
мэзитӀум хъугъ. ЗицӀыф, сыд
икӀодыкӀэми, заом щыфӀхыгъэ-
хэм янэ-ятӀэхэм, яунагъохэм
ащышхэм хабзэм къаритыгъэр по-
собьер зыфӀадызым ыкӀи зэрӀэз-
фӀамыдэм тхыгъэм чыпӀэ гъэ-
нӀфагъэ щыубытыштыгъэми,
бэмэ мы Иофыгъор анӀэсу ыкӀи
ыгъэгумӀкӀыхэу щытыми, ащ
фӀэгъэхыгъэу игупшысакӀэ
къырилотыкӀэу редакцием къэт-
хагъэ гъэзетеджӀэхэм къахӀ-
кыгъэп.

Аскэр ятӀонӀэрэ письмэу
къыгъэхыгъэм джы нӀлуасэ
шъуфӀэтӀшы: «Гъэры хъугъэ
дзӀкӀолӀхэм, «зыдӀхъугъэр
амышӀэу кӀодыгъэхэм» алуи зы-
пальхъагъэу зэуапӀэм щыфӀ-
хыгъэхэм хӀэгъгум ипӀащӀхэм
еплӀыкӀэу афырыӀагъэр зэр-
рӀэсшӀомыгъэрзыр, зэрӀемыкӀур,
хӀэгъгури ежъхэри ащ къызэри-
мыгъэдӀахӀгъэр, зӀолӀхэу а
зыфӀтӀогъэ купмэ къахиубыгъэ-
хэрэм янэ-ятӀэхэм, акъохэм,
апхъухэм, якъош-Ӏахъылхэм
шъхъэкӀошхо зэрахыгъэр...

Заом хӀэлъжъгъэ ыкӀи хӀэ-
кӀодгъэ цыфхэм афӀэгъэхыгъэ
законэу «ФӀэгъӀагъэныгъэхэр мо-
нетизацие шӀыгъэххэм ехъы-
лагъ» зыфилорэ 2004-рӀэ илӀэсым
къыдӀкыгъэми хъоршӀыгъэ
тхъагъэпцыгъэ хӀэлъэу, пӀащӀхэр
егъэгумӀкышхӀохэ атеоным пае
ар аштагъэу, къыбгурыӀонэуи зэр-
рӀемыгъэпсыгъэр, ащ еплӀыкӀэ
шъыпкӀэу сӀ фысӀлӀэр шъхъэи-
хыгъэу къӀэстхыгъагъ.

Законом къызэрӀорӀэмкӀэ,
дзӀ къулыкъушӀӀэхэу заом
шъобжӀэу хахыгъэм ыпкӀ
къыкӀэу фӀхыгъэхэм (лагъэ-
хэм) апае мазэ къӀэс ахэм янэ-
ятӀэхэм сомэ 2547-рӀэ чаныч
60-рӀэ аратынэу фытыныгъэ
яӀ. ДзӀкӀолӀхэу гъэры хъухи
фӀхыгъэхэм, зэуапӀэм «зы-
дӀхъугъэр амышӀэу шыкӀо-
дыгъэхэм» апае сомэ 1090-рӀэ
чаныч 70-рӀэ аратынэуи унагъом
щышхэм фытыныгъэ яӀ.

ЗэрӀхъурӀэмкӀэ, заом щыфӀ-
хыгъэхэр куп-купэу зэтырафы-
гъэх. АпӀрӀэмэ сомэ 2547-рӀэ ара-
ты, ятӀонӀэрӀэмэ — сомэ 1019-рӀэ,
ау апӀрӀэхэми ятӀонӀэрӀэхэми
апсӀэ заом щатыгъ... АпӀрӀэмэ апае
фытыныгъэр зӀлӀэр янэ-ятӀэхэр
арӀу, ятӀонӀэрӀэмэ — унагъом
щышхэр арӀу зэрӀэгъӀпсыгъэри

зыкӀэгъӀпсыгъэри гурыӀогъуай,
бгъэшӀагъо екъу.

Заом ашагъэхэр 1900 —
1925-рӀэ илӀэсхэм къӀхъугъэхэр
арӀу тӀытагъэми, ахэм янэ-ятӀ-
хэм законыр заштӀэм илӀэси 100
— 125-м аныбжӀэ ехъуштыгъэ.
УпчӀэ къэуцу: а законыр адыгъэ
шӀолъырымкӀэ нӀбгырӀэ тхъап-
шымэ къашхъэпагъа? Хъауми
зидунай зыхъожыгъэ ны-тымэ
ягопӀэн горӀэ (псапӀэ) афашиӀагъа?
ПлӀэкыштыгъэ, умыгъэшӀагъо!

«ЗыдӀхъугъэр амышӀэу кӀо-

сшӀонгъор мары: гъэзетыр нахь
гъэшӀэгъон хъумэ сшӀонгъошъ,
цыфмэ ашӀлогъэшӀэгъонын
сшӀошӀырӀэр сэтхы нахь, гоно-
рарым паеп сызкӀатхэрӀэр».

Гъэзетым мыр къышхыхэты-
тым ыпӀэу УФ-м Пенсиехэм-
кӀэ ифонд и Къутамэу Адыгэ
Республикэм щыӀэм тхыгъэр
дгъэхыгъагъ, авторым упчӀэу
къыгъэуцухэрэм яджэуапхэр
зэхъугъыкыгъэхэу, цыфхэмкӀэ
гурыӀогъошӀухэу къытфатхы-
жынынэу тӀэлъӀугъагъ.

дыгъэхэм», гъэры хъугъэу кӀо-
дыгъэхэм яунагъохэм ащыщ
горӀэми сомэ ратӀу зӀхӀэсхы-
рӀэп ыкӀи сшӀлӀэрӀ. Сыд пае,
хӀт пае мы законэу зигугъу
тшӀыгъэр тыхъгъэгулӀхэм аштӀэ-
гъэн шъуӀау?

ЗӀолӀэу заом хӀкӀодагъэхэм
янӀхэр, ятӀэхэр щыӀӀажъхӀэп, ау
акъохэр, апхъухэр, аныбжӀкӀэ
укыкӀымэ, щыӀӀэх, мӀэпсӀэх.
Мыщ ыпӀӀӀэ кӀӀэстхыгъагъэр
игъӀкӀотыгъэ дӀдзэу щымытыгъэ-
ми, цыфхэм къагурыӀуагъ, нӀб-
гырӀэ зауӀэми темэу къӀӀӀэтыгъэр
ашӀлогъэшӀэгъонэу къысаӀуагъ.
Джэуап горӀэ къысатыжыгъэмэ
ашӀӀ ашӀонгъоу къысӀэупчӀырӀэри
макӀӀэп.

ЫпӀшӀӀӀӀэ зигугъу къӀӀӀы-
гъэ законом «унагъом щы-
щӀэу» зыфилорӀэ гушӀыӀэу хӀтхэм
къарыкӀыгъэр ашӀӀ ашӀонгъу.
Шъхъэхыгъэу, гурыӀогъошӀоу
джэуапхэр зӀахынэу фаех. ХӀт
фӀдӀэр ара ар, унагъом щышӀыр?
ЗӀолӀэу фӀхыгъэм ишъхъэгъуса,
ар зылыгъыжыгъэр ара, зылы-
гъыжынын зымыӀӀэ къор е пхъур
ара, хъауми сӀкӀатныгъэ зӀӀэу
зышъхъэ иамаӀ еусыжынын зы-
мылӀӀӀыгъэр ара?

СӀ сяти «зыдӀхъугъэр амы-
шӀӀэу кӀодыгъэ» зыфаӀуагъэу, зы-
дӀхъугъэр «къашӀӀажы» ШӀӀӀажъ
тхылым зыщыкӀодыгъэри
зыщагъэтӀылыжыжыгъэри къы-
датхагъэмэ ащыщ. Арышъ, ар
зышӀлӀэрӀэмэ сӀ сшъхъэ пае сӀ-
гумӀкӀэу егупшысӀштхэм пӀ-
шӀорыгъэшӀэу ясӀо сшӀонгъу —
сиупчӀӀӀхэр къызкӀӀӀстхыгъэр,
джэуапыр гурыӀогъошӀоу гъэ-
зетым къыхиуты зыкӀысшӀонгъ-
гъор цыфхэм апаӀ. АрӀшӀӀӀ зятӀ
фӀхыгъэхэм законом ишъып-
къапӀэ, атефа, атемыфа ятӀэмэ,
янӀэмэ (заом хӀкӀодагъэмэ апае)
ахычӀэ тыныр, ЕДВ-р?

Гъэзетым стхыгъэ статьяхэм
апае гонорарӀэу къысатырӀэр
зышӀӀэ зышӀонгъоу къысӀэупчӀы-
гъэм фӀдӀэхэм апае къасӀо

ныбжӀэ илӀэс 18 мыхъугъэхэр
е ащ нахъыжъхэр (ахэм илӀэс
18 мыхъухӀӀӀэ сӀкӀатныгъэ
яӀӀэ хъугъагъэм), едӀжӀӀӀэ зӀ-
фӀшъхъафхэм ащеджӀӀӀэхэмэ,
аныбжӀэ илӀэс 23-рӀэ охъуфӀкӀӀэ;
б) ян, ят, ишъхъэгъус —
хъулыфыгъэхэм аныбжӀэ илӀэс
60-м, бзылӀфыгъэхэм — илӀэс
55-м нӀсыфӀкӀӀэ е сӀкӀатныгъэ
яӀӀэмэ,

в) ишъхъэгъус, янэ-ятӀэхэм
яз, ятӀӀжӀэ е янӀӀжӀэ, ыш е
ышӀыпхъу аныбжӀэ емылӀы-

зыфӀадызыштыр федеральнӀэ за-
конодательнӀэ акт зӀхъубытагъэ-
хэм ащыхӀэгъэунӀфыкыгъэх.

ТызыхӀт илӀэсым имӀэлылӀ-
фӀгъу мазэ иапӀрӀэ мафӀэ къы-
щегъэжъагъэу ЕДВ-м проценти
6,5-рӀэ къыхагъэхъуагъ. Мазэ
къӀэс къаратыгъэ ашӀышт ахы-
щӀэ ӀӀыӀӀӀгъур джы зыфӀады-
зыштыр:

— дзӀ къулыкъушӀӀэхэу
СССР-р къауухъумӀӀӀэ, заом
шъобжӀэу хахыгъэхэм апкӀ
къыкыкӀӀэ лагъэхӀӀӀэ ишӀӀӀӀ-
рылӀхэр дзӀ къулыкъум цигъэ-
цакӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
е заом хӀтӀэу узӀу
къеутӀкыгъэм ыпкӀэ къыкӀӀэу
зидунай зыхъожыгъэхэм янэ-
ятӀэхэм ыкӀи яшъхъэгъусӀхэм —
сомэ 2713-рӀэ чаныч 19-рӀэ (къы-
хамыгъахъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
сомэ 2547-рӀэ чаныч 60-рӀэ);

заом сӀкӀатныгъэ иӀӀу хӀла-
жъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
е нӀужысым цунагъо къы-
гъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
Хэгъэгу зеошхом е чыпӀӀэ (локальнӀэ) за-
охэм яветеранхэм — сомэ
1085-рӀэ чаныч 98-рӀэ (зыфӀа-
дызыгъэр сомэ 1019-рӀэ чаныч
70-рӀэ);

гъэры хъугъэу кӀодыгъэхӀӀӀэ
(лагъэхӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
Хэгъэгу зеошхом ыкӀи нэмыкӀ
чыпӀӀэ заохэм ахӀ-
лӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
«зыдӀхъугъэр амышӀӀэу кӀодыгъэхӀӀӀэ» —
сомэ 1019-рӀэ чаныч 70-рӀэ».

ЛӀыхэсэ Аскэр къызэрӀфат-
хэрӀ тигуапӀ. ЦыфыбӀэмэ афӀ-
гъэхыгъэ Иофыгъох ащ итхыгъэ
къыщиӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
гъэзетым къыратыжыгъэхэми,
заом хӀкӀодгъэ пӀстӀумэ — гъэ-
ры хъугъагъэхэми, «зыдӀхъугъэр
амышӀӀэу кӀодыгъэхэми», улагъэу
къытырашагъэхэм къапкыры-
кыкӀӀэ лагъэхэми, заор кӀодэ
хӀкӀодагъэхэми яунагъохэм ахы-
щӀэ ӀӀыӀӀӀгъоу хабзэм къари-
тырӀэр зыкызӀфӀамыдызыр ыкӀи
зыкӀмакӀлӀэр гурыӀогъуае. Феде-
ральнӀэ законэу щыӀӀӀхэр ары
джэуапыр къӀэзытыжынын фӀэ
цыфхэм къулыкъу зӀфӀшъхъаф-
хэм ӀзубытыпӀӀэ ашӀырӀэр. Иофым
хӀхъухъэрӀэр къагурӀӀоми, хабзэу
щыӀлӀэр ахэм аукъон фитхӀӀ.

Ау Аскэр фӀдзэу зымыгъэр-
зӀхэрӀ Иофыгъохэр нахъыбӀэрӀ
къаӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
ипащӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
ахэр анӀӀыштых, ищыкӀӀӀӀӀӀ
унӀшъуакӀӀӀхэри ашӀыштых.

ШЪАУКЪО
Аслъангуаш.

ЕВРОПЭМ ИНЭПЛЪЭГЪУ КЪЫРИДЗЭГЪЭ АДЫГЭХЭР

Мы аужырэ лэшлэгъуишым Европэр зипсэуплэ лъэпкъхэм ялыкхохэу, зеклолхэу е шлэныгъэлъыхъухэу Кавказым кыхыагъэхэм янэплъэгъу къыридзэгъэ адыгэхэм ясурэтхэу илъэсыбэрэ Едыдж Батырай ыугъонгъэхэр зыщызэгъэулуэгъэхэ альбомэу бэмышлэу къыдигъэкыгъэм непэрэ типсалъэ фэгъэхыгъ.

Дунаим нэбгырэ миллиарди 6-рэ нъкьорэ фэдиз щэпсэу. А зэпстэур лъэпкъ мин зытфых мэхъух. Лъэпкъ пэпчэ инэпэпкъкIэ, ыпкъышъолкIэ фэшъхьафрэ цыф жъугъэхэм ахэзымыгъэкIокIэрэ нэшанэхэр илэх. Мы нэшанэхэр чыопсэу лъэпкъыр лъэпкъ зэрыхъухагъэм къыпкъырэклых. Ащ даклоу лъэпкъ пэпчэ ышъхъэ рыхихыжъэу, чыопсым зырыригъэкIокI, ащ зырыхигъэзэгъэнэу еж икIэрышлэу шылэкIэ-псэукIэ егъэпсы. Лъэпкъ шылэкIэ-псэукIэр акъыл зэхадзэкIэ гъэпсыгъэ, культурэм ылапс, икIежъапI. Хъун-шыхныр, шыгъыныр, псэуплэ-тIысыпIэр, цыфышъхьэмрэ лъэпкъымрэ язэгъэкIун — мы Iофыгъо пстэур зэрэзэшлуахырэ шлыкIэхэмкIэ лъэпкъхэр зетекIых.

Ау а зы лъэпкъым инэшанэхэми уахътэмрэ чынальгэмрэ зыщызэблахъу, шызоокIых. Тэ къыднэсыжыгъэ адыгэ лъэпкъ культурэм зэгорэм изытетегъэм уащызыгъэгъозэрэ къэкIонIэ зэфэшъхьафхэр шылэх. Ахэм зэу ащыш ижырэ сурэтхэр.

Батырай итхылъ мурэдэу илэр я XVIII — XIX-рэ лэшлэгъухэм Европэмрэ Урысыемрэ ясурэтшIэхэу адыгэхэр зыуцогъугъэхэм къыкIэныгъэ сурэтхэр зы чыплэу зэгъэулуэгъэнхэр ары. Адыгэ шылакIэм, адыгэ культурэм илъэныкIохэу сурэтшIэхэм аналэ зытырадагъэхэу тарихым кыхынагъэхэр илъэс 30 фэдизрэ Едыдж Батырай ыугъонгъ. Батырай зэлуигъэкIэгъэ сурэтхэм янахыбэр адыгэхэм яхыплэгъэ

тхылъхэм адэт иллюстрациехэр арых.

Зэлашлэгъыгъэ сурэтшIэхэу адыгэхэмрэ ахэм яшылакIэрэ зинэрылгъэуштыгъэхэм ялэшлагъэхэр зыщызэрагъэуужыгъэ альбомхэм къадэхыгъэхэри мы тхылъым къыдэхыагъэх. Тарихъ тхылъхэм къадэхыгъэ сурэтхэр еж тхылъым иавторхэм ялэшлагъэхэуи загъорэ уарехыплэ.

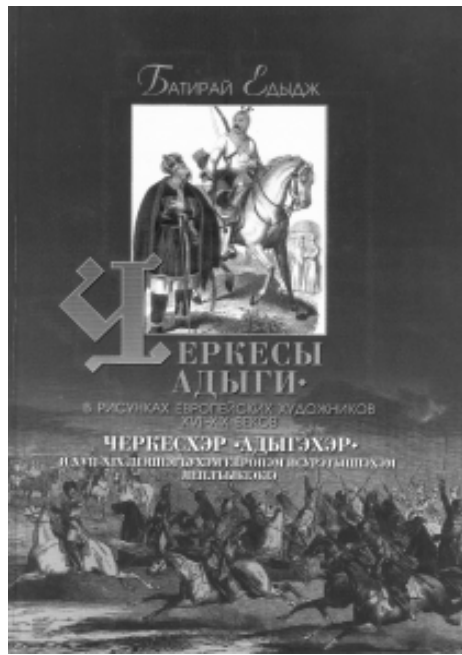
Я XVIII — XIX-рэ лэшлэгъухэм къыдэкIыгъэ тхылъхэм иллюстрациеу адэтхэр нахыбэмкIэ сурэтшIым ыцIэкIэ гъэунафыгъэхэу шытыгъэп. Ащ кыхыэкIэу, мы тхылъым дэхъэгъэ сурэтхэм янахыбэм къэбарэу апылым къыгъэнафэрэр тхылъэу къыздэхыгъэмрэ ащ иавтор ыцIэрэ ары. Арышъ, информацийем ылъэныкIокIэ фэныкIуагъэу тхылъеджэр зэрихыплэгъэхэр ижырэ тхылъ тедзэплэм ыпкъ къекIы нахъ, тхылъыр зэхэзыгъэуцуагъэм илажъэп.

Мы альбомым дэхъэгъэ сурэтхэм янахыбэр зэлашлэгъэ тарихъ тхакIохэу С. Ж. Поттокем, Э. Спенсер, Ж. С. Белл, Дюбуа де Монпере, Ж. А. Лонгворт ыкIи нэмыкIхэм ятхылъхэм къадэхыгъ. Кавказым зэрэ Урысыеуи ащызэлашлэгъыгъэ сурэтшIэхэу Г. Гагаринымрэ Т. Горшелырэ ялофшIэгъэ зэфэхысыжыгъэхэр музейхэм ачIэ-лэхы.

Едыдж Батырай ишлушлагъэр еж ылэ кыхыэшт, ылэ зылылэсышт сурэтхэу адыгэм итеплэ лэшлэгъухэм къапхырызыщыгъэхэр зы чыплэ шызэригъэулухы зы тхылъэу зэрэзэригъэфагъэр ары.

Сурэтэу тхылъым дэхъагъэхэм адыгэ лъэпкъ шылакIэм илъэныкIо зэфэшъхьафхэр къыралотыкIых. Ахэм ащышых:

- * адыгэ хыакIэщ Iанэм изехыакIэ;
- * бзылфыгъэ ыкIи хульфыгъэ лъэпкъ шъуашэр;

- * зэолIым илэшэ-шъуашэрэ шыушым ионэ шхо-джэрышIэрэ;
- * унэ-шагу гъэпсыкIэмрэ чылэ тIысыплэхэм ятеплэрэ;
- * хасэхэмрэ зэфэхсэхэмрэ язэхэ-шакIэ;
- * нысэщэ джэгъу фэлэ-фашIэхэр;
- * лъэпкъ пIукIэ амалхэм ащы-щэу аталыкIымрэ пIурымрэ;
- * тхьабэ ыкIи тхъэзэкIо динэу адыгэхэм алэжыштыгъэхэр;
- * хы гъогухэмрэ хыдзэлIыхэмрэ;
- * адыгэ лъэпкъ зыкIыныгъэм итамыгъэхэр (ныпыр ыкIи фэшъхьафхэр);
- * шэн-хэбзэ зэхэтыкIэхэр ыкIи нэмыкIхэр.

Адыгэ лъэпкъ культурэм иушэтакIохэу мы Iофыгъохэм ателажъэхэрэм тхылъыр цыхышIэгъу-лэпылэгъу афэ-

хъушт. Ау зэу къыдэлъытэгъэн фаер сурэтхэм къэбар лъапсэу, лъэпкъ шлэныгъэ Iэубытыплэу апкъырылым якъежъапI. Ащышхэм еж сурэтшIым ынэгъу кIэкIыгъэ хъугъэ-шлагъэхэр, ынэкIэ ылъэгъугъэ лъэпкъ культурэ нэшанэхэр мольбертым ригъэкIугъ, еж игулыгътэрэ иакъылрэ ригъэуцуагъ.

Адрэхэр тхылъым сурэт гуадзэу, иллюстрациеу кIыгъухышъ, тхакIом ипсалъэ къыпкъырэклых: сурэтшIым инэплэхъ гупшысэ къыпкъырэклых, ащ фэшI ахэр адыгэ шылакIэм изытет шыпкъагъэм нахъ пэлэпчэхэу урагъэ-джэнджэшы. Яшэнэрэ сурэт купыр тхылъыр зытхыгъэм илэдэкъэчIэкIых: тхакIор еж итхылъ иллюстратор фэхъужыгъ, еж зыщыгуагъэу, ышъхьэ-кIэ зэрихыплэгъэр еж къызэргъурылуагъэм фэдэу къетхыхъэ ыкIи ащ нэрылгъэу шыхыатэу еж ылэкIэ ышIыгъэ сурэтхэр кIэгъэгъужыкI. Ащ фэдэу тхакIоу ыкIи сурэтшIхэр япчъагъэкIэ нахъ макI, ясурэтшIыкIэ Iэпэлэсагъи нахъ шыкIагъэ горэ фэхъункIи мэхъу, ау псалъэм илэ лъэпкъ къэбарымрэ сурэтшIым нэрылгъэу къытфигъышIэрэ теплъэмрэ якъэкIуакIи зы, гупшысэу узфащэрэри зэпэблагъэ, джэнджэшэу кыгъэушырэри нахъ макI.

Щэч зыхэмылър я XVIII — XIX-рэ лэшлэгъухэм адыгэ лъэпкъыр зигушпысаплэу, ащ ыналэ къыгъэзидзагъэу, ар псалъэмрэ сурэтшIымрэ арылъ гулытэкIэ къэзгъэгъунагъэхэу тхэкIо пшIы пчъагъэхэмрэ сурэтшIхэмрэ Европэм ыкIи Урысыем зэрарысыгъэр ары. Ахэм яшлуагъэкIэ ушэтакIомкIэ, шлэныгъэ-лэжыкIэмрэ псэбэб хъун сурэт 90-рэ фэдиз Едыдж Батырай адыгэм и Хэкужъ, адыгэ лъэпкъым мы тхылъымкIэ Iэрылхъэ къыфигъышIыгъ. Илъэс пчъагъэм архив зэфэшъхьафхэм, библиотекэхэм къащиугъонгъэ сурэтхэу лъэпкъым икIэбарлуагъэхэр шлухъафтынэу адыгэ чыгужыкIым къыфигъэжыгъ ыкIи непэ тхылъ ямышIыкIэу тапашъхъэ къырилъхъагъ. АшкIэ адыгэ лъэпкъым ыцIэкIэ, анахъэу адыгэ ныбжыкIэхэм ацIэкIэ, гопэ псалъэр Батырай тефэ.

УНЭРЭКЪО Мир.

Адыгэ къэралыгъо университетым адыгэ тарихымрэ культурэмрэкIэ икафедрэ икIэлэегъадж.

БАТЫРАЙ шIэныгъэлэжъ-угъоякIу

ШIэныгъэлэжъхэр зэтырафых: зыхэр угъоякIох, шIэныгъэ лъапсэ илэу материалхэр ахэм зэфэхысыжъхэр ашIых, адрэхэм — теорием ылъэныкIокIэ ушэтыкIэ амалхэр къагъэнафх, шIэныгъэм гъогукIэхэр фашIых. Аперэм ащыш дунаим щыпсэурэ адыгэ пстэуми зэлашIэрэ шIэныгъэлэжъэу, лъэпкъ шIэныгъэмкIэ докторэу Едыдж Батырай. Ащ Югославием щыпсэуштыгъэ адыгэмэ адэж къыщиугъоижыгъэ материалхэр зыдэт тхылъэу къыдигъэкIыгъэм гушылэ заулэ къесIуалэ сшIонгъу. Тхылъыр нэкIубгъэи 136-рэ хъоу Германием, Бонн, 1986-рэ илъэсым къышхыдэкIыгъ. Ар бзытIукIэ тхыгъэ: IорыIотэ текстхэр — адыгабзэкIэ — зы нэкIубгъом, ахэр нэмышхыбзэкIэ зэдзэкIыгъэу адрэ нэкIубгъом тетых; зэхэфхэмрэ еIоллэпхъэхэмрэ нэмышхыбзэкIэ тхыгъэх. IорыIотэ лIэужыгъо 54-рэ, къэзылэгъэжыгъэмэ ацIэхэр кIэтхагъэхэу, тхылъым къыдэхыагъэх. Ахэм анэмыкIэу мыщ дэ-тых гушылэжыи 10, хырыхыхъэ 14, къэхъу-къашIэмэ япхыгъэ гушылэ шэрыо-хъу 5, гушылэлытIу. НэмыкIыбзэмэ къахэкIыгъэ гушылэ 118-рэ, косовэ адыгэмэ агъэфедэрэ къэлэклэ ямышы-кIэхэу 179-рэ гушылалъэмэ къызэх-афы. Тхылъым уасэ фэзышырэмэ ащыш Едыдж Батырай ишIэныгъэ Iэшъхьэтетыгъэу, дунаим щызэлашIэрэ бзэшIэныгъэлэжъэу Юхъан Кноблех ащ гушылалэ къызэрэфишIыгъэр. Тхы-

лым къыдэхыгъэ IорыIотэ лIэужыгъомэ япхыгъэ гупшысэ заулэ мыщ къыкIэлъыкIоу кыхыэтэуты. Адыгэ IорыIотэшIэныгъэмкIэ косовэ адыгэхэм ахэлэ Iорылуагъэм изы Iахъ зэхэугъоягъэу Едыдж Батырай къызэрэхиутыгъэм мэхъанэшо иI. Егъэлэгыгъэ хъуштэп «Батырай лIыгъэшхо зэрихыагъ, лъэпкъ хъарзынэщым псэ мылкъушхо къыригъэолIэжыгъ» Iомэ. Гулыгъэ фи-шIи, блэкIыгъэ я XX-рэ лэшлэгъум ия 80-рэ илъэхэм Югославием адыгэ чылэ зытIоу исыгъэм кIуи, гушылэ шэ-рыо хьалэмэтхэр, оредыжъхэр, тхыдэ-хэр, къэбархэр, сэмэркъэухэр къыу-гъоижыгъэх, еж-ежырэу зэригъэшIэгъэ джырэ адыгэбзэ тхакIэмкIэ ахэр магнитофон пленкэмэ къатыритхы-кIыжыгъэх. Джырэ нэс адыгэ лъэпкъ-шIэныгъэр зыщымыгъозэгъэ текстхэр къыгъотыжыгъэх.

Нафэу зэрэщытмыкIэ, IорыIотэшIэ-ныгъэм анахъ ыгъэпэрытрэр IорыIотэ угъоин, зэгъэзэфэн, хэутын Iофхэр шIэ-ныгъэ лъапсэм тетэу зэшIохыгъэнхэр ары. Ар къыдэплэгъэмэ, Батырай къы-хиутыгъэмэ арасэ къэпчыгъэуай, сыда Iомэ адыгэмэ афэдэу лъэпкъ итэкъу-хыагъэм зыкIыныгъэу хэлъымрэ хымэ фэмэ-бжымыхэр зэрэзыхигъэткIухы-шъурэмрэ анахъ IупкIэу къызхэщхэрэр иIорылуат.

Куп шъхьафэу кыхыгъэщыгъэн фаех адыгэр зыдэшылэ чыплэ пстэуми къа-щаIохэу, лъэпкъыр зы зышIырэ Iоры-

Iотэ лIэужыгъохэр. Ащ фэдэх шъорэкI оредыр, нысэ къещэх оредыр, Нарт СаусырыкIо итхыдэжъ, иныжымэ яхы-лэгъэ пшысэхэр, пкъыгъохэр къызхэ-кIыгъэхэм япхыгъэ къэбархэр, гушы-лэжымэ ащышхэр. Сюжет зэхэлъхъа-кIэри, пкъыгъэ зэфэшъхьафхэр текстмэ ащыгъэфедагъэхэри къызэрэтшIэжы-хэрэм нэмыкIэу, зэтемыфэрэ къэлэклэ-гъэпсыкIэ зэфэшъхьафхэр еж косовэ адыгэмэ яунэс IорыIотэ хабзэхэу мы-хэм ахэлых.

Тхылъым дэт текстмэ янахыбэр сэмэркъэу къэбар кIэкIых. Анахъ хьалэ-мэтэу, осэшхо зыIэу тхылъым къыдэ-хыагъэхэм ащыш шъорэкI оредыр.

IорыIотэ текстмэ къахэкIых къэлэклэ зырызхэр хэкужыкIым зыкIи щамыгъэ-унэфыгъэхэу. Гушылэм пае, IорыIотэ текстмэ цIэу ялэхэм ащышэу «нысэ къе-щэх оред» зыфиIорэр. Тызэресегъэр ыкIи IорыIотэшIэныгъэм терминэу кы-хихыгъэр «нысэ оред, нысэищ е ны-сэепчэ оред». «Нысэ ещэх», «пшъэшъэ ещэх оред» ылоу апэ дэдэ зыщыдгъэ-унэфыгъэр Тыркурер ары. Нысэр тыш унэм къырашэу цушъхъэ-цукум исэу е шыплэм дэсэу тещэрыплэм зына-гъэскIэ, кум е шым къырагъэпсыхы-нэу, къырашэхынэу къыфалэ.

Джыри зы термин. Хырыхыхъэ пшыкIуплIэу тхылъым къыдэхыагъэ-мэ зэхэубытагъэу зы цIэ Батырай афи-шыгъ: «хэхъэ-хэкIхэр» — къоджэхъ-къоджэхъ е хырыхыхъ зыфэтIорэ тер-

миным ычIыплэ мыр косовэ адыгэмэ агъэфедэ.

Къэлэклэ ямышыкIэмэ текстмэ уащырехыплэ:

ЫнэпцитIу телыхыагъэу,

ЫнэитIур сэнаэм фэдэу,

ЫнэкIушъхьэр мылэрысэм фэдэу — кышхэло нысэ оредым.

Нысэ оредмэ зэряхабзэу, мыщи егъэ-пшэнэу къыхафэхэрэр адыгэ шылэкIэ-псэукIэм кыхыхыгъэх, ау тэ тшIэрэ ны-сэ оредмэ мыхэр къахафэхэрэп.

Ащ фэдэу бэ Едыдж Батырай кы-хиутыгъэ текстмэ гъэшIэгъонэу къахэб-гъэщын плъэкIыштыр: адыгэмэ зэды-ряе IорыIотэ нэшанэхэри, лъэпкъэу зы-хэсыгъэхэм яфэмэ-бжыкIэмэу косовэ адыгэмэ къатырихыагъэхэри, лэшIэ-гъурэ ныкьорэм хэкужыкIым пэлэпчэхэу IэкIыкIым зыщэлэхэм алэжыгъэ Iоры-Iотэ лIэужыгъохэри.

Зэфэхысыжыгъэу къэпIон хъумэ, адыгэ IорыIотэшIэныгъэм тапэкIэ ушэ-тын куухэр зытыришIыкIышт текст хьалэмэтхэр Едыдж Батырай ишлуа-гъэкIэ дгъотыжыгъэх. ИкIэрыкIэу мы текстхэр тхылъ шъхьафэу, къэбархэр къэзылэгъагъэмэ амакэхэр диск шы-гъэу ащ игъусэу къыдгъэкIыжыгъэ-мэ, щэч хэмылэу IорыIотэ лIэужыгъо хьалэмэтхэр цыфыбэмэ афызэлухыгъэ хъуштых.

УНЭРЭКЪО Рай.

Филологие шIэныгъэхэмкIэ док-тор.

САКЪЫНЫГЪЭ КЪЫЗЫХЭЖЪУГЪАФ

ЯрубрикэхэмкI этекIыхуэ, ау
зы темэ фэгъэхыгъэхуэ мафэ
кбэс телевидением икбэтынхэм
кытIагъэлэсы Урысыем ичIы-
пIэ зэфэшхьафхэм къащыху-
гъэ тхьамыкIагъохэм, бзэджэ-
шIагъэхэм, нэмкI хьугъэ-шIа-
гъэхэм яхьылIэгъэ кэббарыбэ.
Тыгу агъэузу тIаплъ, тядлэ, ау
ахэм афэдэхэм тэ таримыхьы-
лэштэу, кытIлбьымIэсышт-
хуэ, кытIэмыхьулIэштхуэ, кы-
ныгъо пстэуми тащыхума-
гъэу нахьыбэмкIэ кызышIотэ-
гъэшIы. Шыпкбэ, тызэсжыбь-
гъэхуэ, зэуи кытымыдзжыкырэ
кэббархэри кытIлбьIэсыхуэ
къыхэкIы. ГушыIэм пас, «Нан,
псынIкIэу сителефон сомэ мин
кыильхь, еIанэ сыкыпфытео-
жыкшт» аIозэ тисотовэ телефо-
нхэм кэббар нэпцIхуэ кварыхэ-
хэрэм тIэсжыбьгъэш, джэуапи
яттыжырэп, тапылырэп, ахэм
агъэплъэхьугъэхэр, агъэпцIагъэ-
хэр кытIэгъэх нахь мышIами.
Телефон гъэпцIэкIо-зэкъодза-
кIохэм яхьоршэрыгъэ, бзэджэ-
шIагъэу зэрахьэхэрэп нэмкIэ
лэгъапIэхэм джы альбьIэсыгъэх.
Ахэм яхьылIэгъэ кэббархэри
телекътэынхэм арытэлыгъох, ты-
зэрэзекIон фэе шыIкIэри кытI-
фалуатэу къыхэкIы, ау тыгу иты-
убытхэрэп пIоми хьушт.

Мэфэ реным Иофышэ шыгэ-
гэ цыфыр телевизорым икэ-
тынхэм зыплыхэрэ ужым игъом
мэгъолыжы, кыкИэлыкИощт
ИофшИгъу мафэм зыфигэхъазыр-

зэ изыгъэпсэфын регъажьэ. Ау бзэджэшлагъэхэр зехъэгъэнхэм нэмкыл Иоф зимылэм «иофшлэгъу плалъ» нэмкылэу гъэпсыгъэ. Ащ мафэм зегъэпсэфы, чэщым «шэклоныр» регъажьэ. Ары хуыгъэ-шлагъэхэм яхыылгэгъэ къэбархуэ кыгтыгъысыхэрэм зэфэхьысыжьэу уагъэшлыщтыр. Етлани, бзэджэшлагъэхэм апыщгэгъэ цыфхэр психолог дэгъу хуэхуэ хабзэ плон плэкъыщт. Цыфыр зэрбгъэпльэхушт, зэрбгъэпцлэгъэ шлыкъэхэм бзэджащым дэгъуоу зафегъасэ. Ащ ишыхъатэу зы хуыгъэ-шлагъэ къэслагъэ сшлоигъу.

Чэрым сыкхатыр шы хьугьэу унэ телефонуыр ошлэ-дэмышлэу кьытеуагь. Шьхьэгьусэр ишэнк-лэ макьэ горэ кьэлүмэ псынклэу кьэуэушэ ихабзэти, кьызышы-льэти, телефон трубкар ыштагь. Трубкам кьылукьырэм едэлүзэ, ежыры гумэклым хэтэу упчэхэр зэрэпигьохыхэрэр стьахкүлүмэ кьыридзи, сэри сыкьигьэушыгь. Гумэклыгьошхом зэрэзэлышта-гьэр сэлъэгьэу, кьэхьугьэмклэ сепучлы шьхьаем, еслорэр зыхихь-рэп, телефон трубкау сызылгы-лэбагьэри кьыситырэл. Аужы-пкьэм сэтхэо зпыгы зэхьум «си-лыгы трубкар есэты» ылуи кьыс-фишизигь.

«Сыд кыжьыгъэр, сыд кыбара зигугу кыпшырэр?» — сеупчы телефоным кытеуи тыкызыгъэушыгъэм. Къел ежыр полицием иЮфшыгъу зэрэшытыр.

сиклалэ зууагъэу, шьобж хьылъэ зыгорэм тырищи, ар симэджэщым ашагъэу, ащ илгусэхэу кьаубытыгъэхэм ялъэлуныш, сиклалэ зэоным хэмьлэжьагъэу, ау хьугъэр ыльэгъугъэ кьодысв гъэлъэгъогъэным фэшл адрэхэм сомэ мин 30 ястын фаеу. Кысшылуэгъэшлы кьэбарзу кысылыгъэлъэсырэм пае илэнатлэ йахыным тешыныхъу, ау шлу кысыфшлэ шлоигъоу кызырзэтеуагъэр. Шьыпкэмклэ, телефонным кылукурэ кьэбарым сэри апэрэмклэ сыкынгъэгумэклыгъ. Ау ымакэ зытсэсэжыгъэ макъэхэм тэклу афэсымыгдаду, техникэ горэклэ ар зэхьоклыгъэ фэдэу кысшыхъугъэти, цыхъемышлыныгъэ кысхэхфагъ, зыгорэклэ мыр зэкьодзклэ зеклуаклэмэ, зыфэшлоштымклэ сеупчлыгъ, ау ащ джуап кьыритыгъэп. Ахьшэр такыкь 40-м шломыклэу, язгъэхьын фаеу, армырмэ, прокуратурэм илофышлэ кьэсэу кьаубытыгъэхэм яупчлыгъэным зыфежэклэ клэсашэ хьуштэу, ахьшэр терминалымклэ зэрэстлупщын фэе телефон номерхэр кысыллоштхэу кьылуагъ. Ахэр сигъэтхыхэ зэрэшлоигъор зесэлэм, кьезэгъыгъэп. Ахьшэр зышсытлупщыт терминалым сызеклуалэклэ телефон номерхэр сигъэтхыштхэу кьылуагъ.

Чэшыгум къябгъэушыгъэ
цIыфыр зыкъяшIэжыгъо имы-
фзэз псынкIэу бгъэплъэхун зэ-
рэплъэкIыштыр ышIэзз, телефо-

ным кытеогъэ бзеджашIэр шхъэгъусэм кыдэгущыIэфкIэ къэбарыбэ кIэклихыгъ. Зэригъэ-шлагъэх сикIалэ ылъэкъуачIэ, ыцIэ, ятацIэ, кызыыхуэгъэ илэ-сыр. Джаш фэдэу а къэбар дэ-дэхэу шхъэгъусэм фэгъэхы-гъэхэри ытхыгъэх, сотовэ телефо-ным иномери Iихи, ашкIи кы-теуагъэу кыыздэгущыIэ, унэ телефонри дгъэтылбыхъы мы-хуштгъу кыло. Ау сэ кыыздэгъ-шыIэным зэрэфежыагъэм лы-пытгъу сэтелунки унэ телефоныр зыпыгъэутгъ. Ау ащи икIэрыкIэу псынкIэу кытеожьи, телефони-тIури дгъэтылбыхъ мыхуштгъу кызыелом, компьютер системэ зэ-ригъэфедэрэри ашкIэ ымакъэ зэрэзэблихуэгъэри къэсшIагъ. СикIалэ ымакъэ зэхэсхы сшIой-гъоу зесIоом, ар следователым джъ шысэу, кведжэн ымылэ-кIыштгъу кыIуагъ.

А элпстээр зэтэлөфкэлэ сипшээшэжыые псынклэу кышлаг мы телефон эдэгущы-
лэным бздзэшлэгэ лөф зэрэхэ-
лыр. Нэмкы квалэ шыпсээр
ышнахыкыкы псынклэу сотов
телефонымкыкы зыфытеом, ар
унэм имыкыгэу, хэчыежы-
гэу кыызэригэушыгыэр кыш-
лаг. А кыбары кытелөфкэлэ
бздзашлэу кытеуагэм кызы-
хихи, игухэлэ кызырэдэмыхы-
гэр кыши, ителон псынклэу
ыгэтгылыжыгы. Ау кызырэт-
теоггэ нөмөры шхыэгусэм
исотовэ телефон кытенагэ-
ти, зэралөу, «пробиты» зытшым,
Самарскэ хэкум имобильнэ
телесистемэ зэрэшыыр кы-
тыридагэ. Мары а нөмөры
7 987 901 29 96. Гурылоггэап
кызырэттеоггэ телефоным исим-
картэ эккодзаклом псынклэу з-
римыгэфедэжышыр, илөф
кызыземыкым ар ыгыэкдөлю-
жыггэнри кыдыхэт, джаш

фэдэу зэгорэм нэмык чыппэ
кышыкыоужынкн пшлэх-
нэл. Мы чэц дэдэм тикьалэ
щыц нэмык унагьохэмн кьа-
фытеогьэнкн ыкн ыгьэпцэн
ыльэккыгэхэр кьахэккыгьэн-
хэкн мэхьу.

Сыдзу шытми, зэфэхысыжы
шлыгъа бзэджащлэм ар иап-
рэ зеклуаклэу зэрэщымытыр, лэ-
пэлэсэнгыгъа хэлъу «ибизнес»
зэрэпылыр. Ащ фэдэ еплъы-
клэ сзыгыгъашлэхэрэм ащыщых,
ыпшгэклэ кызэрэщыслагъэу,
унэ телефонымыл сотовэ теле-
фонымкы азы плалэм кызэр-
эддэгущыштыгъэр, джаш фэдэ
компьютерыр ыгъэфедзэ
ымакы кзэпшлэжын умылз-
кынуэ зэрэгъэпсыгъагъэр. Зы-
цлэ кыслогъэ телефон номеры
Самарскэ хэкум имобильнэ те-
лесистемэ хэтхагъэми, ащ кы-
кырэп бзэджащлэр а чыплэм
щыпсэу, пшлэхэнэп зыгорэм
шуатыгъугъэ е тырахыгъэ теле-
фон номерэу ар шытынкыи.

Мы кэббары кэсСотэжы, гээзетеджэхэм абызгээлэсы сшоигтоу гэзетым кызыкИз-гяххэрэр цыфхэр амыгэплэ-хунхэм, бзджашэхэм зарамы-гээгэдэлэным, телефон пцйус-зэкьодзаклохэм цыфыр зыщы-псээрэ чыплэм шыц пышэгъу-хэри ялэнхэ зэралэкыщтым аналэ тырызэгъадзэ сшоигшошэ ары. Шьусак, шыушгхэ эпхы-гээ кэббархэр: шыульэкьуацлэ, шыуцлэ, шыуятацлэ, шыузышы-псээрэ адресыр, телефон номе-ры, нэмыкл кэббархэр шымы-шлэрэ цыф ешшумыгытх. Непэ шылэныгээр зэргэгпсыггэмклэ, ац фэдэ кэббархэр кызыфаггээ-федэхээ, пшгээдэкыжышхо зы-пылэ Иоф кыинхэм шыуахалээ-шлон алэкышгт.

СЭХЪУТЭ Нүрбый.

ТУТЫНЫМ уигъэлІэщта?

УигьэлIэшт. Тутын ешъохэрэм ащыцэу нэбгырэ миллиони 6 ильэс кьэс малIэ. Псауныгьэр кэуухуэм-гэнымкIэ дэлэжьэрэ Дунэе органи-зацием пэшорыгьэшэу кьызэри-лытагьэмкIэ, кьэралыгьохэр зэгуа-хьэхуэ тутынэшъоным ебэныхэр зырамыгьажьэкIэ, 2020-рэ ильэсым нэс цыфь миллион 20 фэдиз ильэс кьэс дунайм ехыжьэу хьушт.

Тутуным цыфыгкIэ ирэрэрэ кы-
кIорэр зэкIэми тинэрлыгэгу — зы-
тхабылхэр узыхэрэм япчягэ хэ-
хэ зэпыт. Чыопсым икыэбзагэ кы-
зырчыкIэрэри ащ кыдыплгытэмэ, ту-
тыным шIуагэ кызырэртфимыхы-
рэр гьэнэфагэ. Анахьэу гукьяор
ныбжьыкIэ дэдэхэри, бзылфыгэкIэ-
ри, хулыфыгэхэм кышамыгкIэу,
тутуным ешхохэ зэрэхьугэр ары.

Тиыхъз тельзу «Адыг» пшъашэр тутын ешъорэп» зыщытщытыгъэ уахътэри текыгъ. Джы ешъохэми, кьогъу пакъ горэми кьохъахъхэрэп, зэрешъохэрэми теукытыхъхэрэп. Аш нахъ гумэкъыгъожь шхъхъгъусэ зэфэхъугъэ ныбжьыкитур здыдхыс-

хэу тутыныр агъэутысэу зыплъэгъу-
хэкIэ. Сабый цыкIоу ахэм къафэ-
хъуштхэм япсауныгъэ изытет сьд фэ-
дэшта адэ?

Тутын уемышгомэ, усымэджэнэу, пшхырэм кышчыкленэу, зэрар кып-фихынэу цытэп. Нэмык! шыпкэ хьурэр. Цыфым ыклоц! ащ хэлэ нитотиным зэльбек!у, егъэсымаджэ, ыгъабылхэм къахегъа!э, егъа!э.

Арзуштэу шытыми, тутын еш-
хэрэм япчыагэ хэхьо нахь, хэкьырэп.
ЗэкIэм кьыдгурэIo зыгорэ шIэгээн
зэрэфаер, ау кьыддэхурэр макIэ. Io-
фым кьэралыгьо екIолакIэ ишы-
кIагь. Кьин, Io хэлэп. Зы нэбгырэу
унагьом тутын шешьорэм зрэуна-
гьоу уфырыкьурэп. Ау хэкьыпIи шы-
мIэу шытэп. Шьызпамыгьэуагэ-
ми, тутынэшьоным кьызшычыкIэ-
гэ кьэралыгьохэр шыIэх. Ахэм ашы-
кых США-мрэ (ары апэрэу Европэм
кыхьэгэгэгэ тутыныр кьыздыра-
шыгьагьэр) КьохэпIэ Европэмрэ.

Джырэ нэс мы Юфыгъом тегушы-
Іхэуи кыхэкІыгъ, ау ыгъэгумэкІы-
хэуи шытыгъэп, теубытагъэрэ пытагъэ-
рэ хэлъэу зи ащ ебэныгъэп.

Алрээу ВОЗ-м Дунээ конвенциеу «Рамочная конвенция о борьбе с табакокурением» зыфиЛорэм дыригтэштаг. Кээралыгуй 122-м япашхэри аш кээзэгьгээх. Илээсидтым кыкЛол тутыным фэгээхыгыгэ рекламэ СМИ-хэм ктатырэм кышагтэкэнэу, нэужым эпагээужыкпэнэу эддаштагэ.

Ильэси 10 хьугъэу тикъэралыгъо
медицинэ научнэ-ушэтын ЮфшIэнхэр

шыззрахбх. Цыфхэм ялээрэ врач-хэм — онкологхэм, терапевтхэм, хирургхэм, пульмонологхэм, нэмыкл-хэми тутынэшъоныр шэн дэй закбоу шымытэу, үзэу зэрэщытыр анагэсы-ныр, адрэхэм шлф жьугьэхэм агу-рагъёоныр мурад гъхьалэу щыт.

Ильгэс заулэ хуугъэ «Об ограничении курения табака» зыфиIорэ Федеральнэ законри заштагъэр. Гъэзет-еджэхэм агу къэдгъэкIыжъын ащ чIыфхэм зыщIэзэхэр, спортым зычIыпхьхэ, ныбжыкIэхэр зышеджэхэрэ чIыпIэхэм хэти тутын ашешъон фимытэу къызэриIорэр. Тутын зышашэрэ тучанхэр еджапIэхэм метри 100-м нахь мыхакIэу апэчыжьэнхэ фае. ЧIыф жьугъэхэр зышызэхэхэхэрэ чIыпIэхэм, IофшIапIэхэм, культу-рэм иучреждениехэм тутын уашешъо хушгтэп. Сабыйхэм ар япшэ хушгтэп. Тутын ешъо зышIоигъохэр ащ пае агъэнэфэгъэ чIыпIэхэм клонхэу шыт.

ТэгъэцакIа адэ ахэр? Ащ джыри

тыпэчыжь. Ау ащ фэдэ унашгоу хабзэм кыдыгъэкыхэрэр зыщагъэцкIэрэ хэгъэгухэм тутын ешъохэрэм япчыгагъэ нахь кышчыкIэу зэрэахыгъуэр статистикэм хегъэунэфыкы. Гушылэм пае, Италием щыпсэхуэрэм япроцент 25-рэ фэдиэмэ тутыным зэрарэу кыафыхыэрэр кыагурылуи зэпагъэгужыгъ.

Тутын емышгожьхэу цыфхэр шы-
гэнхэмклэ хэлыплэ шыла? Я 17 —
18-рэ лэлшэгүхэм Урысыем ипа-
чыхьэхэм тутын кызыпкырахырэ
цыфыр аш лыпытгэу ауклүнэу, нэ-
ужым тутыныр кылэлэзыгэхьэгьэ
цыфым ышлэ кьелэфкэлэ кьин рагэ-
лэггүнэу унашгохэр ашлыштыгэх.
Аш ишуагьэ инэу кьызэрэмыклуа-
гэми тыришыхат.

Volnet.ru. зыфигорэ сайтым кызы-
ритырэмклэ, аужырэ лъэхъаным къа-
гъэуцугъэ упчIэхэм джэуп атыжбы-
гъэным хэлэжыагъэхэм тугынщы-
ным пэуцужыгъэнымклэ зишIуагъэ
къэкIонэу алъытэгъэ екIолIакIэхэр
кыыхагъэщыгъэх. Ахэм ащыщх тугы-
нхэм атырадзэрэ акцизхэм ахагъэ-
хъоныр:

тутын уасэр кьэлэтыгъэныр;
тутын ешгъохэрэм ялэжьапкIэ
щыщ хаубытыкIызэ ашшыныр;
общественнэ чыплэхэм ту-
тын ащырамыгъэшгъонхэр,
а хабзэр зыукъохэрэм тазыр
инхэр арагъэтынхэр;
тутынашгъохэм зыщяIзэштхэ
гүпчэхэр кьызэлүхыгъэнхэр.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.

Ненэ — кIэлэцIыкIухэм якъэухъумэн и Дунэе мафэ

Огур егъашIи орэкъаргъо

КIэлэцIыкIухэм якъэухъумэн и Дунэе мафэ
Адыгэ Республикэм зэрэщыкIоцтым
пэшорыгъэшъэу зыщыдгъэгъозагъ. ЕджакIохэм,
орэдылохэм къытфалотагъэр тигъэзетеджэмэ
ашIогъэшIэгъон хъуцтэу тлътэзэ, щылэныгъэр
зэралъэгъурэр къыхэтэгъэщы.

Сабынгъор лъэхъэнэ кызы-рыклоп. Илъэсхэр псынIкIу зэрэ-кIохэрэм бэрэ игугъу тэшIыми, а лъэхъаныр ащыгъупшэрэп. Япсауныгъэ агъэпытэ, язэхэшIыкI уахътэм епхыгъэу псыхъагъэ мэхъу. ЯцIыкIугъом алъэгъурэр, зэхакырэр гъашIэм гукъэкIыжъэу кышщырахъакIызэ, блэкIыгъэм-рэ лъэхъанэу зыхэтхэмрэ зэра-гъапшэх.

Адыгэ быракъым и Дунэе мафэ мыгъэ ятIонэрэу хэдгъэунэ-фыкIыгъ. Мыекъуапэ щыкIогъэ зэхакъэм кIэлэцIыкIубэ зэрэхэлэ-жъагъэм дунэе мэхъанэ иIэуи тлътытагъэ. Къалэм игупчэу Ле-ниным ыцIэ зыхъырэм адыгэ шъуашэхэр ащыгъэу кышщы-шъуагъэх, шыуджыгъэх Къум-пыл Джамболэт, ТхакIушынэ Данэ, Насифэ Рэмзан, Къум-пыл Долэт, Уракъ Бэлэ. Урысы-ем инароднэ артистэу Кукэнэ Мурат зэхакъэр зерищтэ, гушлом хэтэу сабийхэр кызырэрэшхох-рэм еплыгъ, тхэкIо цIэрылоу Къуекъо Налбий иусэмэ ащыц къеджэу фежъагъ:

СичIыгуи хафэн,
Сигъогуи стафэн.
СишIагъи мафэ,
СишIагуи зафэ.

Насифэ Рэмзан шыошэ пIты-жъэу шыгъыр тыгъэм пэжъыу. Къашъом хилъэсагъэшъ, дуна-ир иеу кызыщегъэхъу. Адыгэ паIор кызышчымыгъэзы шIо-

игъоу тIэкIу фэсакъызэ, пчэгум зыщегъэчэрэгъу. Къумпыл Джамболэти, Уракъ Бэли, нэ-мыкIхэми адыгэ къашъор якIа-сэшъ, лъэпкъ быракъэу быбатэ-рэм ыцIэгъэ чIэтхэу пчэгум щэ-уджых. Адыгэ чIыгум гу шафэ ашIоигъоу шъхъащэ фашIы...

Иорэд зелъэты

ИскусствэхэмкIэ кIэлэцIыкIу еджапIэу Тэхъутэмыкъяуе дэ-

тым Тыкъо Рузанэ зыщегъасэ. Хэгъэгум щыкIорэ фестивалъ-

дахэкIэ егъэжынчых. Ащ икIэ-лэегъаджэу Хъатитэ Алинэ кы-зэрэтилуагъэу, искусствэр зышIо-гъэшIэгъоныр кIэм тлътхуцт, кыгъотырэр лъыгъэкIотэщт. Тыкъо Рузанэ ежъ-ежъырэу кIэ-лэцIыкIу орэдхэр еусых. Искус-ствэр ищылэныгъэ щыц зэрэ-хъурэм егъэгущIо.

ШыкIэпщынэр
мэжъынчы

ИскусствэхэмкIэ Адыгэ рес-публикэ кIэлэцIыкIу еджапIэу Лъэцэрыкъо Кимэ ыцIэ зыхъы-рэм лъэпкъ музыкальнэ Iэмэ-псымэхэмкIэ мэкъамэхэр кье-зыгъэлэцхэр, орэдылохэр шагъа-сэх. КIэлэегъаджэхэу Пащты Мэдинэ, ГъукIэ Замудин, нэ-мыкIхэри кIэлэцIыкIухэм сэна-ушыгъэу ахэлъыр зэрэлъагъэ-кIотэщтым пылтых.

Дунаим щызэлъашIэрэ кIэлэ-цIыкIу ансамблэу «Мыекъуапэ инэфылгъэхэр» зызэхашагъэр мыгъэ илъэс 20 хъугъэ. Тырку-ем, Польшэм, Москва, къош рес-публикэхэм, нэмыкIхэми ти-ныбжыкIэхэр ащылагъэх. Худо-жественнэ пащэу Къулэ Му-хъамэд гухэлъ шъхъаIэу иIэр не-пэрэ къэшъуакохэр неущ щылэ-ныгъэм игъогу дахэу тырищэн-хэр ары.

КIэлэцIыкIухэм сыд фэдэ сэ-нэхъат кыхахыщтми, лъэпкъ гупшысэр ащыгъупшэщтэп. Ис-кусствэм шIэныгъэу шагъоты-гъэр щылэныгъэм кышщашъхъэ-пэжъыщт. Мамыр огур сыдигъуи кьэргъонэу, нэнэжъ-тэтэгъхэм янасып зыдалъэгъужъэу щылэ-нхэу афэтIо.

хэм, зэнэкъокъухэм щытхъуцIэхэр къашыдехы.

Адыгэ пшъашъэм, адыгэ пщынэм, бзыу цIыкIум афэгъэ-хыгъэ орэдхэр мэкъэ Iэтыгъэ

ФУТБОЛ. УРЫСЫЕМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ**ТшIозыхъыгъэр апэ ит**

«Торпедо» Ермэлхъабл «Зэкъош-ныгъ» Мыекъуапэ — 1:0.

ЖъоныгъуакIэм и 28-м Ермэл-хъаблэ щызэлукIагъэх.

Зезыцагъэр: С. Иванов — Ростов-на-Дону.

Къэлапчъэм Iэгуаор дэзыдзагъэр: Ю. Иванов — 67.

Купым хэтхэр шэмбэтым зэрешIагъэхэр: «Мэщыкъу» — «Ангушт» — 2:1, «Ала-ния-Д» — «Олимпия» — 0:2, СКА — «Динамо» — 3:2, «Кавказтрансгаз» —

«Фаюр» — 1:0, «Славянский» — «Даг-дизель» — 2:0, «Астрахань» — «Ротор» — 1:1, «Митос» — «Биолог» — 1:1, «Энергия» — «Таганрог» — 2:1.

ЧЫПIЭУ ЗЫДЭЩЫТХЭР

Командэхэм ешIэгъу хырых мы илъэсым ялагъ. ЧыпIэу зыдэщытхэмрэ очко пчъагъэу яIэмрэ зэтэгъапшэх.

1. «Торпедо» — 12
2. «Славянский» — 12
3. «Ротор» — 12
4. «Астрахань» — 11
5. «Динамо» — 9
6. «Мэщыкъу» — 9

7. СКА — 9
8. «Алания-Д» — 9
9. «Энергия» — 9
10. «Биолог» — 9
11. «Кавказтрансгаз» — 8
12. «Митос» — 8
13. «Олимпия» — 7
14. «Таганрог» — 7
15. «Фаюр» — 6
16. «Дагдизель» — 4
17. «Зэкъошныгъ» — 4
18. «Ангушт» — 3.

«Зэкъошныгъэр» мэкъуогъум и 5-м «Мэщыкъом» тикъалэ щыIукIэщт.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЪ Нурбий.

Зэхэзышагъэхэр:
 Адыгэ Республикэм
 и Къэралыгъо
 Совет — Хасэр,
 иминистрэхэм
 я Кабинет

КъыдзыгъэкIырэр:
 Адыгэ Республикэм
 лъэпкъ IофхэмкIэ,
 IэкIыб къэралхэм
 ащыпсэурэ тилъэп-
 къэгъухэм адырIэ
 зэпхыныгъэхэмкIэ
 ыкIи къэбар жъу-
 гъэм иамалхэмкIэ
 и Комитет
 Адресыр: ур.Кре-
 стьянскэр, 236

Редактор
шъхъаIэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор
шъхъалэм иапэрэ
гуадзэр
АУЛБЭ Руслъан

Редактор
шъхъалэм
игуадзэр —
пшъэдэкIыжъ
зыхъырэ
секретары
ХЪУРМЭ Хъусен

ПшъэдэкIыжъ
зыхъырэ
секретары
НЭПШЭКЪУИ
Заур

Редакциер
зыдэщыIэр:
 385000,
 къ. Мыекъуапэ,
 ур. Первомайскэр,
 197.

Телефонхэр:
 приемнэр:
 52-16-79,
 редактор шъхъалэм
 иапэрэ
 гуадзэр:
 52-49-44,

редактор гуадзэр-
 пшъэдэкIыжъ зы-
 хъырэ секретары:
 52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зышаушыхъаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
 хэутын IофхэмкIэ,
 телерадиокъэтын-
 хэмкIэ ыкIи зэлъы-
 IэсыкIэ амалхэмкIэ
 и Министерствэ
 и Темыр-Кавказ
 чIыпIэ гъэоры-
 шIапл, зэраушыхъа-
 тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Зышыхаутырэр
 ОАО-у
 «Полиграф-ЮГ»,
 385000,
 къ. Мыекъуапэ,
 ур. Пионерскэр,
 268

Пчъагъэр
4285
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1478

Хэутыным
 узщыкIэтхэнэу щыт
 уахътэр
 Сыхъатыр 18.00
 ЗыщыкIэтхэгъэхэ
 уахътэр
 Сыхъатыр 18.00